

6 (131) червень 2014 рік

Видання
Полтавської єпархії
Української Православної Церкви

ПОЛТАВСЬКІ ЄПАРХІЯЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Засновано в 1864 р.
і відновлено в 2002 р. під назвою
«ВІДОМОСТІ ПОЛТАВСЬКОЇ ЄПАРХІЇ»

З благословення
Високопреосвященнішого Филипа,
митрополита
Полтавського і Миргородського

У пошуках Неба і... себе

Справжнім одкровенням став для певної частини полтавців презентований нещодавно телевізійний фільм «Мгарський монастир: Земля, що торкається Неба» виробництва Полтавської ОДТРК «Лтава». Його знято на продовження циклу «З одвічністю на "ти"». Полтавщина архітектурна». Але фільм виходить за рамки завданої теми і виводить глядача на простори історичного, культурного, церковного буття людини в різноманітності й повноті. Автор стрічки — коментатор телебачення ОДТРК «Лтава», лауреат всеукраїнських і міжнародних телеконкурсів, кандидат історичних наук, викладач культурології Полтавського національного педагогічного університету Людмила Нестуля.

— Людмилу Анатоліївну, як виникла ідея фільму про Мгарський монастир?

— Я не можу сказати, як і чому виникла ідея. В мене є властивість, яка іноді мені допомагає, а іноді заважає. У мене виникає відчуття, що я маю це зробити. Якщо я цього не зроблю, то цього не зробить ніхто. З темою Мгарського монастиря було саме так. Перша поїздка туди відбулася у серпні 2005 року. Ще не було «архітектурного» циклу, але захотілося зробити передачу про монастир. Бо нормальній людині не може не хотітися зробити цього. Втім, тоді я була ще слабо занурена в тему, сприймала церковне життя доволі поверхнево, зовнішньо, на рівні обивательському: ну монастир, ну красиве місце, ну монахи із прихованим від зовнішнього світу духовним життям. Це достойно інтересу, уваги... У той період на телебаченні ми з отцем Андрієм Сімоном робили передачу «Христос моя сила», яку записували на виїзді, в інтер'єрах храмів. Ми їздили в Зіньківський, Гадяцький райони, в

Кременчук, Комсомольськ... А тоді вирішили, що в Мгарському монастирі батюшка розповість про одне зі свят обителів — пригадую, що це було Преображення... Перше враження на моєму рівні в тодішньому моєму стані було дуже загальне, спрощене.

А невдовзі наше керівництво запропонувало нам довгостроковий проект — створення телевізійних літописів. Хтось із журналістів працює над історією кінематографа — розповідає про всі фільми, що знімалися на Полтавщині, про долі акторів, пов'язаних з полтавською землею. Хтось створює цикл програм про музеї тощо. Група телевізійників

з моєю участю з 2008 року почала цикл «З одвічністю на "ти"». Полтавщина архітектурна» — архітектурний літопис Полтавщини. Ключовими словами у концепції цієї програми є історичні та історико-архітектурні пам'ятники. Спочатку ми розповіли про об'єкти, розташовані в Полтаві, а потім вийшли за межі обласного центру. Зняли фільми про полтавську Круглу площу, про будівлі в стилі модерн і, звичайно, про храми, причому лівову частку, оскільки серед пам'ятників, які збереглися на Полтавщині, найбільшу художню цінність мають в першу чергу культові церковні споруди: ми знімали про Спаську церкву,

Сампсонівську, капличку Георгія Побєдоносця в стилі українського модерну на Зіньківській, Хрестовоздвиженський монастир, Сорочинську церкву. Ці передачі склалися в лінію, пов'язану переважно з добом бароко. Воно в нас найбільш яскраво представлено в церковному зодстві. У цивільному зодстві фактично нічого такого не будували. Є кілька об'єктів у Києві, наприклад, будівля Києво-Могилянської академії, і то вона умовно цивільна, оскільки в ній теж є церковні споруди, є цивільні будівлі в Суботіві, в Чигирині, але їх дуже мало, а на Полтавщині не збереглося жодної.

Закінчення на с. 10-11.

У номері:

Апостол миру

У наш час, коли світ переживає кризу, вчення апостола Павла не менш актуальне, ніж два тисячоліття тому

с. 6-7

К летописи полтавского храма святых апостолов Петра и Павла

История жизни протоиерея Макария Рыбальченко

с. 8

Тисячолітнє свідоцтво Православ'я на Холмсько-Підляській землі

Про Христових мучеників XX століття

с. 12-13

Жизнь как подвиг

К 140-летию со дня рождения архиепископа Полтавского и Переяславского Феофана (Быстрова)

с. 14

Добрый старець Добрі Добрев

с. 19

**ПРОСИМО
ВАШИХ ПОЖЕРТВ
НА БУДІВНИЦТВО
ВОСКРЕСЕНСЬКОГО
КАФЕДРАЛЬНОГО СОБОРУ
МІСТА ПОЛТАВИ**

Р/р 260021053001
у філії Полтавського
регіонального управління
ВАТ банк «Фінанси та Кредит»
МФО 331832, код 26304890

Сердечно
дякуємо всім
відомим
і не відомим
благодійникам!

Неділя про самаряниню

✠ У неділю 5-ту після Пасхи, про самаряниню, 18 травня, Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип очолив служіння Божественної Літургії в Макаріївському кафедральному соборі Полтави.

Його Високопреосвященству співслужили клірики кафедрального храму.

За богослужінням проповідував ключар собору протоієрей Василій Цьолка.

За Божественною Літургією Владика-митрополит висвятив у сан пресвітера диякона Сергія Кравчука й у сан диякона студента Полтавської Місіонерської Духовної семінарії Романа Веклюка.

По завершенні Божественної Літургії Владика закликав Боже благословення на всіх богомольців.

Пам'ять преподобномученика Макарія

✠ 26 травня Церква звершує пам'ять перенесення мощей святого преподобномученика Макарія, архімандрита Канівського, з Канева в Переяславль у зв'язку з небезпекою нападу ворогів у 1688 році.

Цього дня престольне свято відзначає приход Свято-Макаріївського кафедрального собору Полтави.

Напередодні престольного свята Преосвященний єпископ Новокаховський і Генічеський Філарет звершив всеношне бдіння в соборі.

У самий день свята перед початком Божественної Літургії на подвір'ї собору було відслужено молебень із читанням акафісту преподобномученику Макарію і освяченням води.

Божественну Літургію звершили Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип та Преосвященний єпископ Новокаховський і Генічеський Філарет у співслужінні благочинних районних округів і настоятелів храмів міста Полтави та Полтавського району.

На малому вході за Божественною Літургією за старанні труди на благо Святої Церкви священник Павел Якименко був удостоєний

права носіння камилавки, священник В'ячеслав Гриненко був удостоєний права носіння наперсного хреста. З нагоди 20-ї річниці священицької хіротонії пам'ятними грамотами Його Високопреосвященства були нагороджені ключар Макаріївського кафедрального собору протоієрей Василій Цьолка та клірик собору протоієрей Олег Приходько.

Проповідь за богослужінням вигосив клірик Спаського храму Полтави священник Сергій Антонюк.

По закінченні богослужіння навколо собору відбувся хресний хід, після якого Високопреосвященніший Владика Филип звернувся зі словами подяки за спільну молитву до Преосвященного єпископа Філарета, духовенства і мирян і привітав усіх із днем пам'яті преподобномученика Макарія.

Престольний день Миколаївського собору Комсомольська

✠ У день перенесення чесних мощей святителя і чудотворця Миколая з Мир Лікійських у Барі, 22 травня, в Свято-Миколаївському соборі Архієрейського подвір'я міста Комсомольська відбулося урочисте святкування престольного дня.

Божественну Літургію звершив Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип у співслужінні віце-ректора семінарії архімандрита Веніаміна (Погребного), ключаря Свято-Миколаївського подвір'я протоієрея Георгія Граба, кліриків собору, викладачів і студентів Місіонерської семінарії у священному сані, духовенства єпархії.

За малим входом відбулося нагородження. Владика удостоїв викладача семінарії священника Павла Рудя права носіння наперсного хреста.

За Божественною Літургією

Владика висвятив на пресвітера диякона Романа Веклюка.

Багато парафіян у цей день приступили до Причастя Святих Христових Таїн.

Після Літургії відбувся хресний хід навколо храму.

По закінченні богослужіння Високопреосвященніший Владика Филип вручив грамоту

Блаженнішого Митрополита Володимира віце-ректору семінарії архімандриту Веніаміну (Погребному), після чого звернувся зі словами привітань

та закликав на всіх Боже благословення.

Було зроблено спільну фотографію Ректора, викладачів і студентів семінарії.

Єпархіальна хроніка

14 травня в Полтавській Місіонерській Духовній семінарії відбувся весняний чемпіонат з футболу. У ньому взяли участь шість команд: чотири команди студентів богословсько-місіонерського відділення, одна — студентів іконописного відділення та команда викладачів духовної школи. Перемогу здобула збірна команда викладачів, продемонструвавши справжню чемпіонську гру.

Кращим бомбардиром визнано протоієрея Миколая Попльонтаного (4 м'ячі). Кращим воротарем — протоієрея Сергія Яблунівського (3 пропущених м'ячі).

12–16 травня в Бердянську проведено VII Всеукраїнську конференцію глав і співробітників єпархіальних молодіжних відділів Української Православної Церкви. Урочисте відкриття розпочалося за молебню, звершеного Головою Синодального молодіжного відділу єпископом Обухівським Іоною

і єпископом Бердянським і Приморським Єфремом. До учасників заходу звернувся за вітальним словом Місцєблюститель Київської Митрополічної кафедри митрополит Чернівецький і Буковинський Онуфрій. Зачитав слово Владика Іона.

У зверненні було відзначено, що молодіжний форум проводиться в нелегкий для нашої країни час. «Ворог роду людського сіє в народі ненависть і розпалює ворожнечу. І це насіння вже дає свої страшні сходи. Зараз як ніколи ми повинні докласти максимум зусиль для збереження миру в країні. Кожне наше слово і дія в ці дні повинні сприяти утвердженню миру і спокою в нашому суспільстві». Владика-Місцєблюститель закликав пастирів і молодіжних активістів бути гідним прикладом для нашої молоді, «бо живі образи особистої переконливості за всілякі повчання». Митрополит Онуфрій побажав учасникам конференції плідної роботи, а

також «щоб у цей важкий час за вашими молитвами Господь зупинив жорстокість сердець нашого народу, щоб ми нарешті відійшли від цього божевілля — вбивати один одного за політичні погляди і різномудство. Не існує таких політичних ідей, які варті людських життів».

З благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, участь у конференції взяв віце-ректор Полтавської Місіонерської Духовної семінарії архімандрит Веніамін (Погребной). У день урочистого відкриття отець Веніамін зачитав привітання від молоді Місіонерської семінарії та виступив із доповіддю «Семінарист-студент — семінарист сміється: уроки Хейзінга і Ранера».

16 травня в Полтавській Місіонерській Духовній семінарії відбувся захист дипломних робіт і дипломних місіонерських робіт (проектів) студентів 4-го курсу богослов-

сько-місіонерського відділення — випускників 2014 року.

З благословення Високопреосвященнішого Филипа, митрополита Полтавського і Миргородського, Ректора семінарії, комісію з захисту робіт очолив проректор з місіонерської роботи протоієрей Миколай Несправа.

Починаючи з 2012–2013 навчального року, студенти богословсько-місіонерського відділення по закінченні навчання можуть обрати написання дипломної роботи або складання дипломного місіонерського проекту.

До уваги слухачів було представлено чотири дипломні роботи: Павла Генсіцького «Церква і держава в XIII–XIV століттях», Тетяни Мірошніченко «Духовне преображення людини за вченням преподобного Феофана Затворника», Дмитра Семеліта «Духовні основи й діяльність католицької організації “Opus Dei”», Алли Чухацької «Вільні й невольні гріхи в контексті свято-отцівського вчення». Відбулося

представлення десяти місіонерських проектів з тем: «Православна група в дитячому садку або група з етнографічним елементом», «Організація православного молодіжного клубу на приході», «Недільна школа», «Місіонерська (приходська) бібліотека», «Священницьке служіння в місцях позбавлення волі», «Школа батьків при православному храмі та місія в державних установах для майбутніх батьків», «Уроки етики в школах», «Проповідь серед хворих», «Центр дослідження релігій», «Молодіжний відділ при Духовно-просвітницькому центрі імені святого благовірного князя Александра Невського».

Перед студентами стояло завдання створити свій авторський проект: визначити актуальність обраної тематики, мету і завдання її дослідження, звернути увагу на проблематику проекту та шляхи її вирішення, оцінку, звітність і бюджет.

Вознесіння Господнє

✠ Минуло сорок днів від Воскресіння Христового, протягом яких учні Христові переживали незрівнянну радість солодких розмов із Христом Воскреслим. В останній день Свого видимого перебування на землі Господь, явившись апостолам і заповідавши їм не відлучатися з Єрусалима, але чекати обіцяного їм «іншого

Утішителя... Духа істини...» (Ін. 14: 16, 17), вивів їх за місто на гору Єлеонську. Дорогою Спаситель розмовляв із учнями про природу Своеї Церкви на землі. На вершині гори Христос, роз'яснюючи апостолам, у чому має полягати їхнє призначення, сказав: «Ви приймете силу, коли зійде на вас Дух Святий; і будете Мені свідками

в Єрусалимі та по всій Іудеї і Самарії та навіть до краю землі» (Діян. 1: 8). «І піднявши руки Свої, благословив їх» (Лк. 24: 50). На очах апостолів Господь почав підніматися від землі, світла хмара приховала Його від їхніх поглядів, небеса прийняли у найпотаємніші свої надра...

Через Вознесіння Господа занепале людство зводиться від землі, тління і смерті до нескінченного життя на небі. Христос, воскресши силою Свого Божества, через Вознесіння удостоїв обожене і одухотворене людське єство великої честі й слави сидіння праворуч Отця.

Напередодні дванадцятого свята Вознесіння Господнього, 28 травня, Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип звершив всеношне бдіння в Макаріївському кафедральному соборі міста Полтави. Його Високопреосвященству співслужили клірики собору.

Сто років від освячення Вознесенського храму села Орлик

✠ У день Вознесіння Господнього престольне свято відзначає Вознесенський храм села Орлик Кобеляцького району. Божественну Літургію в день свята, 29 травня, в старовинному храмі звершив Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип.

Його Високопреосвященству співслужили ключар Свято-Макаріївського кафедрального собору протоієрей Василій Цюлка, благочинний Решетилівського благочиння протоієрей Стефан Паляниця, благочинний Кобеляцького благочиння протоієрей Василій Сверлович, настоятель храму протоієрей Александр Водович та духовенство Полтавської єпархії.

Після читання Євангелія з проповіддю на тему свята до присутніх звернувся протоієрей Миколай Довганич.

За богослужінням Владика Филип звершив хіротонію в сан диякона читця Леоніда Коренського.

По закінченні Літургії навколо храму відбувся хресний хід.

Високопреосвященніший Владика Филип звернувся до присутніх із привітаннями з нагоди дванадцятого свята та сторіччя храму, а також вручив благословенні грамоти духовенству та активним парафіянам храму.

У дворі храму по закінченню служби для численних прихожан та паломників було приготовано святкову трапезу.

Випуск у Полтавській Місіонерській Духовній семінарії

✠ У свято Вознесіння Господнього 29 травня в Полтавській Місіонерській Духовній семінарії відбувся 15-й випуск вихованців стаціонарної форми навчання богословсько-місіонерського відділення та відділення регентів-псаломщиків, а

також 5-й випуск студентів іконописного відділення.

Богослужіння в цей святковий день у храмі Трьох святих очолив віце-ректор архимандрит Веніамін (Погребной). Йому співслужили викладачі та студенти Місіонерської семінарії у священному сані.

Після Літургії Ректор семінарії Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип вручив випускникам дипломи й звернувся з повчальним словом, зокрема зауваживши, що, вступаючи в самостійне життя, треба пам'ятати слова Спасителя про необхідність пошуку Царства Небесного і правди його, тільки в цьому випадку будь-яка діяльність людини буде благоуспішною.

Про закінчення навчання в Полтавській Місіонерській Духовній семінарії дипломи бакалавра отримали 27 випускників: 14 випускників богословсько-місіонерського відділення, 7 — регентського, 6 — іконописного.

Три випускниці регентського відділення — Катерина Кравчук, Олена Патрашова та Ольга Яворська — отримали дипломи з відзнакою.

Єпархіальна хроніка

21 травня до Полтавської Місіонерської Духовної семінарії завітав народний хор Комсомольського міського територіального центру соціального обслуговування (надання соціальних послуг) «Калина». В актовому залі духовної школи гості виступили з концертною програмою, що складалася з українських народних пісень.

Після завершення концерту віце-ректор архимандрит Веніамін (Погребной) висловив гостям щиру вдячність та подарував на пам'ятну згадку збірку Різдвяних колядок.

22 травня, в день пам'яті покровителя міста Комсомольська святих Миколая Мирлікійського, студенти 2-го курсу іконописного відділення закінчили першу з моменту відкриття відділення мозаїку.

У рамках курсу з реставрації предметів і матеріалознавства в 2013—2014 навчальному році курс мозаїчного мистецтва вперше був включений до програми. Перше панно присвячено Господу — «Нерукотворний

Спас». У день пам'яті святого Миколая його вивішено в ніші над аничним входом до семінарії. Після першого досвіду в планах студентів — робота з великим панно.

23 травня, з благословення Високопреосвященнішого Филипа, митрополита Полтавського і Миргородського, Полтавську Місіонерську Духовну семінарію відвідали учні 5-х класів Комсомольської гімназії імені В. О. Нижниченка.

Студенти іконописного відділення Марина Бабанська та Андрій Цимко ознайомили гостей із розписом семінарських храмів Трьох святих і преподобного Нестора Літописця, а також провели екскурсію навчальними аудиторіями іконописного відділення, під час якої учні дізналися про особливості навчання іконописців.

25 травня у Духовно-просвітницькому центрі Свято-Миколаївського собору в Комсомольську відбулися урочистості, присвячені закінченню

навчального року. Цього дня було звершено «дитячу» Літургію в Покровському храмі. У богослужінні взяли молитовну участь вихованці, викладачі школи та батьки вихованців. Після подячних молитов про закінчення навчального року директор Духовно-просвітницького центру ієрей Георгій Коваленко вручив грамоти вихованцям, які виявили особливу старанність у навчанні та несенні послуху протягом навчального року, а також подячні листи викладачам і батькам.

30 травня в усіх школах Полтавщини відбулося свято останнього дзвінка. В цей день учні школи №31 міста Полтави прийшли в Серафимівський храм, щоб подякувати Богу за навчальний рік, що минув, і попросити допомоги в подальших екзаменаційних випробуваннях.

Настоятель храму протоієрей Михайл Волощук звершив молебень на початок доброї справи, по закінченню якого звернувся з повчальним словом до присутніх. Отець Михайл

побажав учням благословення Божого в наступних благих починаннях на життєвому шляху і окропив їх святою водою.

1 червня, з благословення митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, в Макаріївському кафедральному соборі Полтави після завершення пізньої Божественної Літургії було відправлено заупокійну літію біля пам'ятника священномученику Василю (Зеленцову) по розстріляному в 1938 році полтавському духовенству в урочищі Триби та всіх, хто постраждав за віру Христову в часи гонінь від безбожної влади в ХХ столітті.

Того ж дня в урочищі Триби на місці розстрілу мучеників за віру біля пам'ятника жертвам політичних репресій відправили панахиду.

Богослужіння очолив секретар Полтавської єпархії протоієрей Михайл Волощук, якому співслужили благочинний І Полтавського округу протоієрей Іоанн Корнієнко, благочинний ІІ Полтавського округу протоієрей

Александр Антонюк та духовенство Полтавської єпархії.

З проповіддю до присутніх звернувся отець Михайл Волощук.

По завершенню всім бажаним було запропоновано трапезу.

5 червня у телецентрі ОДТРК «Лтава» відбулася презентація документального телефільму «Земля, що торкається Неба». Стрічка режисера і сценариста Людмили Нестулі розповідає про Спасо-Преображенський Мгарський монастир, його значення в житті краю. Над фільмом працювала велика творча група телекомпанії «Лтава», долучилися до його створення історики, культурологи, художники, мистецтвознавці, духовенство і навіть науковці-природознавці.

У презентації взяв участь клірик Спасо-Преображенського Мгарського монастиря протоієрей Борис Кондрат, який передав творчому колективу вітання митрополита Филипа, вручив автору фільму архієрейську грамоту й поділився враженнями від перегляду.

Митрополит Филип привітав співробітників єпархіального управління з днем народження

✙ 30 травня в Духовно-просвітницькому центрі Полтавської єпархії Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип у присутності колективу єпархіального управління привітав з днем народження співробітників — протоієрея Миколая Довганича, ієрея Павла Марковського та Василя Олександровича Момона.

Благодійна допомога

✙ 6 червня митрополит Полтавський і Миргородський Филип передав від Полтавської єпархії УПЦ Полтавському об'єднаному міському військовому комісаріату, в особі полковника Сергія

Володимировича Климка, пальне А-92 для потреб транспортування військовослужбовців.

Для спецпідрозділів МВС України у Полтавській області, які несуть службу на сході країни із забезпечення правопорядку, митрополит Филип передав сто плащ-накидок.

Полтавська єпархія постійно підносить свої молитви до Бога за мир та спокій в Україні. У кожному храмі єпархії за богослужінням, з благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, духовенство та віруючі спільною молитвою звертаються до Господа про примноження любові та викорінення ненависті.

Всеношне бдіння напередодні свята Святої Тройці

✙ Напередодні свята Святої Тройці, 7 червня, урочисте всеношне бдіння в Макаріївському кафедральному соборі Полтави звершив Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип у співслужінні соборного причту. Після Євангельського читання на утрні Високопреосвященніший Владика помазав вірних святим елеєм.

Всеношне бдіння об'єднує велику вечірню (або велике повечір'я) з літєю і благословенням

хлібів, утрєню і перший час. Глибокий богословський зміст, морально-повчальний характер читань і співів служби, вироблені століттями, багатство художньо-музичного змісту роблять всеношну скарбницю православного богослужіння.

Драматизм переживань всеношної служби та її молитовний дух готують християнина відкласти всі земні турботи і гідно, з чистою совістю і благоговінням, приступити до Божественної Літургії.

Єпархіальна хроніка

7 червня, в Троїцьку батьківську поминальну суботу, в Полтавській Місіонерській Духовній семінарії відбувся випуск студентів сектора заочної форми навчання. Богослужіння цього дня в храмі Трьох святих очолював віце-ректор семінарії архімандрит Веніамін (Погребной). Йому співслужили викладачі та випускники семінарії у священному сані.

По закінченню Божественної Літургії віце-ректор отець Веніамін вручив дипломи випускникам і звернувся до них із повчальним словом.

Про закінчення заочної форми навчання в Полтавській Місіонерській Духовній семінарії дипломи отримали 59 випускників: 51 випускник богословсько-місіонерського відділення, 8 — регентського.

7 червня, напередодні дня Святої Живоначальної Тройці, з благословення митрополита

Полтавського і Миргородського Филипа, віруючі Карлівки та прилеглих сіл пройшли хресним ходом від місця зруйнованого в 1936 році Успенського храму. На маршруті було відслужено літєю біля пам'ятника воїнам, які загинули під час визволення міста від фашистських загарбників.

Хресний хід очолював благочинний Карлівського округу протоієрей Віталій Ковалевський. У молитовному заході взяли участь священнослужителі благочиння. По закінченню хресного ходу було зроблено спільну пам'ятну фотографію.

13 червня, з благословення Київської Митрополічної кафедри митрополита Чернівецького і Буковинського Онуфрія, в Київській Духовній академії відбувся круглий стіл з теми «Українська Православна Церква і суспільно-

політична криза в Україні», організований Відділом зовнішніх церковних зв'язків Української Православної Церкви.

Захід зібрав Голів і представників інших Синодальних структур — зокрема були присутні Голова Інформаційно-просвітницького відділу протоієрей Георгій Коваленко, Голова відділу «Місія Церкви і культура» ігумена Серафима (Шевчик), співробітники Відділу зі взаємодії зі Збройними силами, а також Відділу благодійності та соціального служіння. У роботі круглого столу взяли участь священнослужителі майже з усіх областей України. Від Полтавської єпархії, з благословення Високопреосвященнішого митрополита Филипа, участь узяв секретар єпархії протоієрей Михайл Волошук.

Відкриваючи круглий стіл, секретар Відділу зовнішніх церковних зв'язків УПЦ про-

тоієрей Миколай Данилевич окреслив формат зустрічі. Під час обговорення учасники розповіли про суспільно-політичну і релігійну ситуацію в регіонах України, а також поділились власним баченням можливої реакції Церкви на виклики буремного сьогодення.

Після завершення роботи круглого столу відбулася зустріч із Керуючим справами Української Православної Церкви митрополитом Бориспільським і Броварським Антонієм. Митрополит Антоній підкреслив актуальність проведення такого заходу, оскільки обговорення є одним із проявів соборності Церкви. Керуючий справами УПЦ подякував учасникам за плідний обмін думками й запевнив, що напрацьовані результати й пропозиції буде прийнято до відома священноначалля Української Православної Церкви.

16 червня в Полтавській Місіонерській Духовній семінарії відбулося підсумкове засідання Вченої Ради 2013–2014 навчального року. З благословення Ректора семінарії, Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, засідання очолював віце-ректор архімандрит Веніамін (Погребной).

Члени Ради підбили підсумки минулого навчального року, ухвалили пропозицію віце-ректора архімандрита Веніаміна (Погребного) про зміни в реєстрі атестаційних та екзаменаційних сесій, затвердили запропоновані завідуючими богословсько-місіонерським, регентським та іконописним відділеннями проекти нових навчальних планів, а також календар навчального часу та святкових днів на наступний навчальний рік.

У ході засідання також було розглянуто інші питання порядку денного та прийнято відповідні рішення.

П'ятидесятниця

✠ У день прославлення Живоначальної Тройці, 8 червня, Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип звершив Божественну Літургію архієрейським чином у Свято-Троїцькому Великобудичанському жіночому монастирі, що відроджується в селі Писаревщина Диканського району.

Біля святих воріт обителі Високопреосвященнішого Владика зустрічали старша сестра монастиря черниця Нона (Явтушенко), клірик обителі ієромонах Меркурій (Скрипкін), духовенство єпархії та численні парафіяни.

За божественною Літургією святителя Іоанна Златоуста митрополит Филип висвятив читця Олега Головлєва у сан диякона і звершив священницьку хіротонію диякона Леоніда Коренського.

По закінченні Літургії було звершено статутну вечірню з читанням уклінних молитов.

Владика-митрополит підніс у дар монастирю на молитовну пам'ять ікону Пресвятої Тройці.

Нагадаємо, 20 липня 2012 року в резиденції Предстоятеля Української

Православної Церкви в Свято-Пантелеймонівському монастирі у Феоданії під головуванням Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України Володимира відбулося засідання Священного Синоду Української Православної

Церкви, на якому члени Священного Синоду заслухали рапорт Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа про відкриття (відродження) Свято-Троїцького Великобудичанського монастиря

в селі Писаревщина Диканського району Полтавської області.

Своїм рішенням (журнал 56) Священний Синод благословив відкриття (відродження) Свято-Троїцького Великобудичанського жіночого монастиря.

День Святого Духа

✠ У день прославлення Животворящего Духа-Утішителя, 9 червня, Високопреосвященніший митрополит Полтавський і Миргородський Филип звершив Божественну Літургію архієрейським чином у Троїцькому храмі в селищі Нові Санжари.

Його Високопреосвященству співслужили секретар єпархії протоієрей Михайл Волощук, секретар-референт митрополита протоієрей Миколай Довганич, заступник голови Синодального відділу релігійної освіти, катехізації та місіонерства протоієрей Александр

Білокур, настоятель храму протоієрей Алексій Палинчак, духовенство єпархії.

Після Євангелія проповідь виголосив протоієрей Михайл Волощук.

За Божественною Літургією митрополит Филип висвятив співробітника Синодального відділу релігійної освіти,

катехізації та місіонерства диякона Георгія Оніпка в сан пресвітера.

По закінченні богослужіння було звершено хресний хід.

Після хресного ходу Владика привітав присутніх зі святом і вручив архієрейські грамоти.

Вічна пам'ять

15 червня, на 72-му році життя, помер Микола Дмитрович Безима — депутат Полтавської обласної ради чотирьох скликань, колишній директор Полтавської філії ВАТ «Укртелеком», людина з благородним серцем, невичерпною життєдайною енергією,

великою працелюбністю. Високий професіонал, умілий організатор, Микола Дмитрович багато зробив для забезпечення жителів Полтавщини сучасними телекомунікаційними послугами. Наполегливою працею, постійною турботою про розвиток підприємства, добробут людей здобув повагу серед колег, підлеглих, земляків. Микола Дмитрович брав активну участь у благодійних справах на благо Святої Церкви.

17 червня, з благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, секретар єпархії протоієрей Михайл Волощук у храмі Віри, Надії, Любові та матері їхньої Софії міста Полтави звершив чин відспівування покійного.

Від імені митрополита Филипа, який особисто добре знав та глибоко поважав Миколу Дмитровича, отець Михайл висловив щирі співчуття рідним та близьким.

Православні дитячі табори готові прийняти дітей зі східних регіонів України

✠ 18 червня в Духовно-просвітницькому центрі Полтавської єпархії під головуванням Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа відбулася нарада з питань організації роботи православних дитячих таборів єпархії. Найближчим часом єпархіяльні табори готові прийняти дітей, зокрема й зі східних регіонів України. З метою організації оздоровчого літнього відпочинку дітей після попередніх консультацій створено опікунську раду на чолі з Олександром Вікторовичем Рудяком. До складу опікунської ради увійшли також секретар Полтавської єпархії протоієрей Михайл Волощук, директор православного дитячого табору «Орлято» протоієрей

Віталій Ковалевський, директор православного дитячого табору «Псьол» протоієрей Богдан Брянчик, член батьківського комітету при

Полтавській єпархії священник Константин Фісун, протоієрей Василь Фазан. Інформацію про табірні зміни читайте на с. 20.

З ім'ям апостола Павла у нас завжди асоціюється дивовижне розповсюдження християнської віри в найбільш густонаселений і найбільш культурній частині античного світу — в Малій Азії, Греції, Македонії, Римі та на островах Криті й Кіпрі.

Апостол Павел був великим християнським мислителем, оскільки у своїх богонатхненних посланнях він не тільки розкрив догматичні істини християнської віри та моралі, а й відобразив цілісний християнський світогляд.

Для кращого розуміння проповіді апостола Павла необхідно уявляти, якою була культура греко-римського язичницького світу того часу. Життєвим нервом цієї культури, безперечно, був крайній егоїзм, який відображався в усіх гранях давньоязичницького світу і насамперед у взаєминах між державами, між верствами суспільства всередині окремих держав і в сімейному житті громадян. Поневолити і придушити своїх сусідів — ось основна тенденція міжнародних відносин в античному світі. Уявлення про самовизначення народів, розвиток національностей, до яких ми так звикли, були чужі й незрозумілі для давньоязичницького світу, котрий не знав мирного співіснування окремих держав. Сильні держави намагалися поневолити і підкорити собі слабші народи.

Той же крайній егоїзм ми спостерігаємо і у взаєминах соціальних верств античного світу, який знав лише вільних і рабів. Першим належало все, останнім — нічого. Раб вважався не людиною, а річчю. За вбивство свого раба вільний не відповідав, а за вбивство чужого раба ніс лише матеріальну відповідальність. Раби були позбавлені і політичних, і цивільних, у тому числі майнових, прав.

Контингент рабів вербувався з підкорених народів. Рабів було так багато, що в період грецького панування (часи Перікла — V ст. до Р. Х.) на одного вільного грека припадало двоє рабів; те саме було й у Римі в період його всесвітнього панування. Особливо багато рабів було у великих містах: у грецькому Коринфі з семисот тисяч чоловік населення було п'ятсот тисяч рабів; у Римі, що мав більше мільйона жителів, рабів і вільновідпущеників із рабів було так багато, що корінні римляни губилися в гущі рабського населення.

Раби, як худоба, продавалися на невеличких ринках із дощечками на шиї, на яких вказувалися вік раба, його вміння та якості. На головному невольничому ринку острова Делоса щодня продавалося по кілька тисяч рабів. А раби-гладіатори повинні були вмирати заради розваги публіки, вбиваючи один одного.

Рабство так увійшло в свідомість давнього людства, що ніхто з вільних не піднявся до

уявлення про те, що раб — така ж людина, як і всі вільні. Найвидатніші філософи античності — Платон і Арістотель — вважали рабство нормальним явищем. Арістотель говорив, що всі варвари, тобто не-греки, повинні бути рабами і що рабство — вічний закон природи. Платон ділив усіх людей на вільних, які мають розум, і рабів, які можуть виконувати накази володарів. Ці філософи, що створили проекти ідеальної держави, необхідною умовою її існування вважали рабство: вільні повинні займатися політикою, філософією, наукою, а їхнє існування має забезпечувати праця рабів.

Тим же егоїзмом було пронизане і сімейне життя у суспільстві давніх язичників. Сім'я в нашому розумінні античний світ не знав: дружина була в рабському становищі.

Крайній егоїзм пронизував і мораль античного людства. Такі чесноти людської душі, як співчуття і милосердя, зазвичай вважалися легкодухістю. Так, у римських цирках переможених гладіаторів, котрі лежали на землі, зазвичай добивали переможці за вироком глядачів, що опускали великий палець руки вниз.

Мораль давніх язичників знала слово «любов», але ця любов означала не самопожертву заради ближнього, а чуттєву пристрасність до тілесної краси. Лише еллінізм на вищих щаблях свого розвитку (філософія Сократа та Платона) піднісся до поняття любові як духовного захоплення (екстазу) при філософсько-поетичному спогляданні ідей, але й ця любов не мала нічого спільного з християнською самопожертвою.

Таким був духовний портрет язичницького світу, з котрим зіткнувся апостол Павел при проповіді християнства.

Юліус Шнорр фон Карольсфельд «Апостол Павел проповідує в Ареопазі».

У вченні апостола Павла розкривається ідея про спасіння людського роду через Жертву Боголюдини — Христа Спасителя. Котрий примирив людину з Богом. Згідно з апостолом, світ у його сукупності є одкровенням всемогутності й премудрості Божої, про що свідчить гармонія, яка спостерігається як у фізичній природі, так і в людському дусі (Рим. 1: 19–20; Діян. 17: 27–28).

«Коли прийшла повнота часу» і людство усвідомило неможливість спасіння власними силами, «Бог послав Сина Свого (Єдинородного)... щоб викупити підзаконних, щоб нам отримати усиновлення» (Гал. 4: 4–5), зруйнувати стіну між людиною і Богом і злучити небесне і земне воедино (Еф. 2: 14–15; Кол. 1: 20). Христос помер за людей і подвигом любові визволив їх від гріха, відродив до нового життя. Це відродження людина отримує через віру в Христа, через сприйняття Його всім внутрішнім єством: «Хто у Христі, — говорить апостол, — той нове творіння; давнє минуло, тепер усе нове» (2 Кор. 5: 17).

Наслідком спасіння у Христі стало не лише примирення людини з Богом і милість Бога до людини, а й внутрішнє умиротворення людини (Рим. 14: 17; Гал. 5: 22–23) і припинення неприязні (2 Кор. 5: 20).

Мир, даний Христом Спасителем (Ін. 14: 27), є фундаментом для Царства Божого, що починає будуватися на землі в Церкві Христовій. Церква є формою спільного життя християн для початку Царства Божого на землі. В мирі та любові Церква має так з'єднувати своїх членів, щоб вони у своїй єдності були єдиним тілом, цілісним організмом (Еф. 4: 1–3; Рим. 12: 4–5). Для Церкви є чужою всяка нерівність або перевага одних над іншими. Якщо основою язичницького суспільства була

расова та національна винятковість, то в Церкві Христовій немає і не може бути поділу на еллінів, іудеїв, варварів і скіфів, оскільки «один Господь у всіх» (Рим. 10: 12; Гал. 3: 28; Кол. 3: 11). Якщо соціальні стосунки в язичницькому суспільстві затверджувалися на різко вираженій нерівності вільних і рабів, то в Церкві немає ні рабів, ні вільних, але «нові творіння», котрі «у Христа хрестилися, у Христа зодягнулися» (Гал. 6: 15; 3: 27).

Якою свіжістю та новизною віяли і віють ці заклики апостола до перевиховання людини, про корінні перетворення у сім'ю та суспільстві, про створення «нової людини» на засадах справжньої рівності, братства і свободи у Христі в ім'я миру, дарованого землі Богом!

Але апостол Павел не був соціальним і політичним реформатором: євангельське «відавати кесарева кесарю, а Боже Богові» (Мк. 12: 17) чітко відображається в його вченні про Церкву як форму людського співіснування. Заперечуючи расову та національну винятковість, на якій базувалася римська язичницька імперія, апостол говорить про покору владі, про боговстановленість принципу влади: «немає влади не від Бога»; «хто противиться владі, противиться Божій постанові» (Рим. 13: 1–2).

Закликаючи людей до внутрішнього оновлення, створення нової людини, «нового творіння» у Христі й підносячись над історично сформованим устроєм державно-соціальних стосунків, апостол проголошував універсальність християнства на всі часи і для всіх народів.

Християнство як релігія любові й миру має, згідно з апостолом, змінювати внутрішній світ людини і через це оновлювати соціальні взаємини людей незалежно від історично сформованих форм людського співіснування.

Християнство як релігія любові й миру має всесвітню мету, і воно вже під час проповіді апостола Павла об'єднувало в єдине ціле «близьких» (іудеїв, сучасних апостолу) і «далеких» (язичників).

Основою ж для миру в усьому світі є християнська любов, що виражається в жертвності заради ближнього й у знищенні егоїзму. Взірцем у такій любові є Жертва Христа Спасителя. «Будьте братолюбні один до одного з ніжністю, — пише апостол римським християнам, — нікому не платіть злом за зло... будьте в мирі з усіма людьми...» (Рим. 12: 10, 17–18). «Наслідуйте Бога... — вказує він християнам Ефеса, — і живіть у любові, як і Христос полюбив нас і віддав Себе за нас» (Еф. 5: 1–2).

Отже, християнська любов є основою миру серед людей, і для зміцнення цього миру необхідно виховувати в людях любов.

У апостола Павла ми знаходимо глибоке релігійно-психологічне розкриття поняття християнської любові та її властивостей як моральної норми людської діяльності. Любов, згідно з апостолом, є цілісна спрямованість душевних сил людини до Бога і ближнього, що височіє до самопожертви. Таким чином, любов є активним началом у життєдіяльності людини і основою її віри: християнська любов — це «найкращий шлях» християнського і загальнолюдського вдосконалення (1 Кор. 12: 31), а віра без любові — порожній звук, «мідь, що дзвенить» (1 Кор. 13: 1).

Які ж властивості християнської любові? Апостол Павел називає їх у своїх посланнях.

1. Любов братолюбна, тобто проявляється у самовідданому служінні своєму ближньому, у визнанні його своїм братом без огляду на національність та соціальний статус (Рим. 12: 10). Якщо язичництво обмежувалося переважно любов'ю до люблячого, релігія Старого Завіту вимагала любити Бога та ізраїльтянина-єврея і допускала ворожнечу і прокляття до ворогів Бога і близьких, то в християнстві любов поширюється і на ворогів (Мф. 5: 44).

2. Любов довготерпить, любов милосердствує, не заздрить (1 Кор. 13: 4), тобто самопожертва заради ближнього включає можливість будь-якого нехорошого побажання проти ближнього, наслідками чого є довготерпіння і милосердя до ближнього.

3. Любов не величається, не пишається (1 Кор. 13: 4). Гордість і пихатість, самозвеличування перед іншими змусили греків і римлян, представників язичницького світу, розділити людей за ознаками національності, соціального стану та статі, тобто на варварів і скіфів, рабів і вільних, чоловічу статі і жіночу. Вона ж спонукала іудеїв розділити світ на Ізраїль і язичників, обрізаних та необрізаних, підзаконних і беззаконних (Рим. 2–3; Гал. 2–5).

У християнській любові немає місця гордині та пихатості, оскільки всі єдині в Господі, всі — брати у Христі.

4. Любов не безчинствує, тобто не знає неподобства

(1 Кор. 13: 5). Для стародавнього грека-язичника все, що не відповідає уявленням про красу, тобто гармонію форм, все кволе, слабе, хворе негідне любові. Християнська любов не вважає на фізичні недоліки людини, а бачить у ній передусім духовну красу, образ Божий, омитий кров'ю Господа.

5. Любов не шукає свого (1 Кор. 13: 5). Язичницька любов себелюбна, те ж саме можна сказати і про любов стародавнього Ізраїлю, основним принципом якої було «око за око і зуб за зуб». Основа християнської любові — жертвність, тобто стан, позбавлений себелюбства.

6. Любов не мислить зла (1 Кор. 13: 5; Рим. 12: 17–18, 20–21; 1 Фес. 5: 15). Навіть закон Мойсея наказував Ізраїлю бажати зла ворогам Бога і народу Божого (Втор. 23: 6), не кажучи вже про язичництво. Для християнської любові зло як заперечення добра стоїть за її межами. Християнська любов усе бачить у світлі добра, в ній немає протидії злу злом, а є лише подолання зла добром (Мф. 5: 39).

7. Любов не радіє з неправди, але тішиться правдою (1 Кор. 13: 6–7). Поле християнської любові — істина, добро і справжня духовна краса; тому любов тільки й може тішитися істиною в усіх проявах людського духу. Християнська любов своєю милістю покриває все, від людини до найменшої живої істоти, все зігріває своєю теплотою та освітлює своїм світлом. Ця всеосяжна сила любові виражається в усіх сферах духовної діяльності людини: у вірі, надії і волі. Любов християнська дає силу вірі в торжество істини і добра в житті. Любов християнська живить і надію, зміцнюючи її у всепереможній силі добра. Любов виховує і волю людини в напрямку терпіння у втіленнях у житті добрих намірів.

Перелічені апостолом Павлом властивості християнської любові підносять її до любові Божественної і роблять її необхідною умовою всякого розумного буття. Звідси неминуче випливає висновок: «любов ніколи не перестає» (1 Кор. 13: 8), тобто є основою людського існування, справжнім життям, якого без любові не може бути.

Це вчення апостола Павла про любов як основу миру в Церкві й людському суспільстві, посіяне серед численних християнських громад Малої Азії, Греції, Македонії, Кіпру, Криту і Рима, дало рясні плоди: колишні язичники — «сини спротиву» — стали світлом у Господі (Еф. 5: 8).

У наш час, коли світ переживає кризу, коли навіть ті, що носять ім'я християн, розпалюють у людських серцях ворожнечу та закликають до війни, тобто практично заперечують християнство, вчення апостола Павла не менш актуальне, ніж два тисячоліття тому. Апостол з глибини століть шле нам своє застережливе слово і благословляє на виконання християнського обов'язку — бути благовісниками і поборниками миру в усьому світі: «І мир Божий, що вищий від усякого розуму, хай береже серця ваші та ваші думки.. і Бог миру хай буде з вами» (Флп. 4: 7, 9).

Священик Сергій Антонюк.

На засадах любові й канонічних принципів

Шановна редакція «Відомостей Полтавської єпархії», на початку березня на Фанарі відбулася зустріч Предстоятелів Православних Церков. Учасники зборів прийняли Послання до віруючих усього світу. Третій пункт Послання стосується України. Прокоментуйте його, будь-ласка.

Ю. Зіновець.

Справді, цього року з 6 по 9 березня в резиденції Константинопольського Патріарха на Фанарі в Стамбулі відбулася Зустріч Предстоятелів Православних Церков, присвячена питанням підготовки до Всеправославного Собору. Серед іншого церковна православна спільнота порушила питання і ситуації в Україні, що знайшло своє відображення в Посланні Предстоятелів Православних Церков. Наводимо це Послання повністю.

В ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа. Милістю Божою Предстоятелі Святиших автокефальних Православних Церков — православним віруючим усього світу, всім нашим християнським братам і сестрам та всякій людині доброї волі: благословення від Бога і цілування любові й миру.

«Ми дякуємо Богові завжди за всіх вас, згадуючи вас у наших молитвах» (1 Сол. 1: 2).

1. Зібравшись благодаттю Всеблагого Бога на запрошення Вселенського Константинопольського Патріарха Варфоломія на Фанарі з 6 по 9 березня 2014 р., у братській любові обговоривши питання, що хвилюють сьогодні нашу Святу Церкву, і здійснюючи спільне служіння Господу в храмі Святого Георгія, у знаменний день Торжества Православ'я ми звертаємося до вас зі словом любові, миру й розради.

Перебуваючи у світі цьому, наша Єдина, Свята, Соборна і Апостольська Православна Церква піддається випробуванням у всяку епоху. Його Церква, залишаючись вірною Священному Переданню, веде постійний діалог з кожним історичним періодом, співчуючи людині й поділяючи її тривоги. «Ісус Христос учора, і сьогодні, і навіки Той Самий» (Євр. 13: 8).

У наші дні набули особливої напруженості історичні випробування й виклики, перед обличчям яких православні християни не можуть залишатися байдужими. Тому ми зібралися разом (пор. Діян. 2: 1), щоб розмірковувати про проблеми й випробування, з якими стикається сучасне людство. «Ззовні — напади, всередині — страхи» (2 Кор. 7: 5) — ці слова Апостола актуальні для Церкви і сьогодні.

2. Спостерігаючи страждання людей по всьому світу, ми висловлюємо свою підтримку мучеництву і своє захоплення свідченням християн на Близькому Сході, в Африці та інших регіонах планети. Ми згадуємо їхній подвиг подвійного мучеництва: як за їхню віру, так і за збереження їхніх історично сформованих стосунків з людьми інших релігійних переконань. Ми засуджуємо відсутність миру й стабільності, яка змушує християн покидати землю, де народився Господь наш Ісус Христос і звідки Блага Вість поширилася по всьому світу.

Ми співчуваємо всім жертвам трагедії в Сирії. Ми засуджуємо всі види тероризму і дифамачії релігії. Викрадення митрополитів Павла та Іоанна, інших священнослужителів, а також черниць обителі святої Фекли в Маалюлі глибоко ранить нас, і ми вимагаємо негайного їх звільнення.

Під час Божественної Літургії в кафедральному соборі великомученика Георгія Побєдоносця на Фанарі в березні 2014 року.

Ми звертаємося до всіх учасників конфлікту, вимагаючи негайного припинення військових дій, звільнення полонених і відновлення миру за допомогою переговорів. Християни Близького Сходу — закладка миру. Мир для всіх людей забезпечить мир і для християн. Ми підтримуємо Антіохійський Патріархат у його духовному та гуманітарному служінні, зусиллях з відновлення зруйнованого та повернення біженців.

3. Ми палко молимося про мирні переговори і молитовне примирення в кризі, що триває на Україні. Ми засуджуємо загрози насильницького захоплення святих монастирів і храмів і молимося про повернення наших братів, що перебувають нині поза церковним спілкуванням, до лона Святої Церкви.

4. Основна загроза справедливості й миру — і в місцевому, і в глобальному масштабах — походить від світової економічної кризи. Її наслідки очевидні на всіх рівнях людського суспільства, в якому часто відсутні такі цінності, як особистісна цілісність, братська солідарність і справедливість. Причини цієї кризи лежать не просто у фінансовій області, вони лежать у моральній і духовній площині. Не погодившись з мирськими ідолами влади, жадібності й гедонізму, ми підкреслюємо, що наше покликання полягає в перетворенні світу на засадах справедливості, миру й любові.

Егоцентричність і зловживання владою підривають для багатьох уявлення про священний характер людської особистості, й вони не бажать бачити образ Божий у малих цих братах і сестрах (пор. Мф. 25: 40, 45). Багато хто залишається байдужим до бідності, страждань і насильства, які є лихом для людства.

5. Церква покликана нести у світ пророче слово. Ми висловлюємо наше занепокоєння місцевими та глобальними тенденціями, що підривають і роз'їдають основи віри, гідність кожної людської особистості, священного інституту шлюбу і сім'ї і творіння як дар Божий.

Ми підтримуємо незаперечний священний характер людського життя з моменту зачаття до природної смерті. Ми визнаємо шлюб як союз чоловіка і жінки, що відображає єдність Христа і Його Церкви. Наше покликання — зберігати природне середовище, будучи домоправителями, а не господарями творіння. У цей період Великого Посту ми закликаємо наше духовенство й мирян жити в дусі покаяння, подвизаючись у чистоті серця, смиренні й прощенні та несучи суспільству свідчення про вічне вчення нашого Господа Ісуса Христа.

6. Збори Предстоятелів надають нам благословенний шанс зміцнити нашу єдність через спілкування та співробітництво, і ми знову підтверджуємо нашу прихильність до соборності як принципу першорядної важливості для єдності Церкви. Ми сповідуємо, як учив святий Іоанн Златоуст, архієпископ Константинопольський, що «ім'я Церкви є ім'ям єдності і згоди, а не розділення». Наші серця сповнені сподівання на довгоочікуваний Святий і Великий Собор, який буде свідченням єдності Церкви і її турботи про сучасний світ.

На Зборах прийнято рішення зробити більш інтенсивною підготовчу роботу. Спеціальна Міжправославна підготовча комісія з вересня 2014 року почне свою роботу, яка триватиме до Святої Пасхи 2015 року, потім відбудеться Всеправославна передсоборна нарада, яка збереться в першій половині 2015 року. Всі рішення на Соборі й на підготовчих етапах прийматимуться на підставі консенсусу.

Святий і Великий Собор буде скликаний Вселенським Патріархом Варфоломієм у Константинополі в 2016 році, якщо не станеться нічого несподіваного. Головою Собору буде Вселенський Патріарх. Праворуч і ліворуч від нього сидітимуть його співбрати — Предстоятелі інших автокефальних Церков.

7. Місія нерозривно пов'язана з єдністю. Церква не живе для себе: її обов'язок — свідчити й розділяти Божі дари з ближніми й далекими. Беручи участь у Божественній Літургії і молячись про весь всесвіт, ми покликані продовжувати цю Літургію і після Літургії, розділяючи з усім людством дари істини й любові згідно із заключною заповіддю й обітницею Господа: «Ідіть, і навчіть усі народи... і ото, Я перебуватиму з вами повсякденно аж до кінця віку» (Мф. 28: 19–20).

8. Ми живемо в світі, де мультикультуралізм і плюралізм — неминучі й постійно мінливі реальності. Ми усвідомлюємо, що жодне питання в наш час не може бути розглянуто або вирішено поза глобальним баченням, бо протиставлення місцевого та всесвітнього призводить лише до спотворення православного способу мислення.

Тому перед обличчям ворожнечі, сегрегації і розділень ми з усією рішучістю сповіщаємо слово Православ'я. Ми визнаємо, що діалог завжди кращий за конфлікт. Втеча та ізоляціонізм не є нашим вибором. Ми ще раз підтверджуємо, що наш обов'язок — бути відкритими для контакту з іншими людьми та іншими культурами, християнами інших конфесій і послідовниками інших релігій.

9. Незважаючи на всі труднощі, ми сповіщаємо Благую Вість Бога, Який «так полюбив світ», що «жив посеред нас». Тому ми, православні, дивимосся в майбутнє з надією і, незважаючи на всі негаразди, уповаємо на «Вседержителя... Який є і був і гряде» (Одкр. 1: 8). Бо ми пам'ятаємо, що останнє слово — слово радості, любові й життя — залишається за Ним. Йому ж належить слава, честь і поклоніння, нині і повсякчас і на віки віків. Амінь.

Послання підписано Святішим Патріархом Константинопольським Варфоломієм, Блаженнішим Папою і Патріархом Александрійським і всієї Африки Феодором II, Блаженнішим Патріархом Святого Града Єрусалима і всієї Палестини Феофілом III, Святішим Патріархом Московським і всієї Русі Кирилом, Святішим і Блаженнішим Католикосом-Патріархом усієї Грузії Ілією II, Святішим Патріархом Сербським Іринеем, Блаженнішим Патріархом Румунським Даниїлом, Святішим Патріархом Болгарським Неофітом, Блаженнішим Архієпископом Нової Юстиніани й усього Кіпру Хризостомом II, Блаженнішим Архієпископом Афінським і всієї Еллади Ієронімом, Блаженнішим Архієпископом Тиранським і всієї Албанії Анастасієм, Блаженнішим Митрополитом Варшавським і всієї Польщі Савою.

Отже, стосовно України Предстоятелі підкреслили, що вирішення церковної кризи можливе насамперед за умов миру і обговорення нагальних питань виключно в спокійній обстановці.

Першоєрархи висловили також застереження щодо насильницького захоплення монастирів і храмів. Тобто застосування насильства або політичних методів для вирішення церковних питань неприйнятне.

Крім того, Послання містить звернення до всіх, хто перебуває поза церковним спілкуванням, із закликом повернутися в лона Святої Православної Церкви. Інакше кажучи, Предстоятелі Православних Церков визнають наявність в Україні канонічної Церкви, якою є Українська Православна Церква, та існування тих, які перебувають поза межами церковної єдності, в розколі, й наголошують на необхідності дотримання канонічних принципів при відновленні церковної єдності.

Редакція «Відомостей Полтавської єпархії».

К летописи полтавского храма святых апостолов Петра и Павла

Точное время постройки первой деревянной церкви во имя святых апостолов Петра и Павла в селе Крутой Берег Полтавского района неизвестно. Дореволюционные Клировые книги дают лишь беглые сведения об этой святыне. В частности, они указывают, что в 1753 году благотельницей Марией Зиньковской храму был подарен колокол, а в 1784-м, по благословению архиепископа словенского Никифора (Феотоки), церковь была переустроена на средства полковника Дмитрия Алексеевича Зиньковского. Тогдашние епархиальные справочники также сообщают, что в середине XIX века этот Божий удел пережил второе рождение — в 1850 году его полностью переоборудовали. Затем, в 1878-м, церковь поставили на каменный цоколь и тогда же к ней пристроили деревянную колокольню. Далее проводились капитальные ремонты, самый крупный из которых был осуществлен в 1899 году.

Следует отметить, что Петро-Павловский приход всегда был немалым. В конце XVIII века ему принадлежало 55 дворов и 40 бездворовых домов. К началу XX столетия в нем значилось 1683 души мужского и 1639 душ женского пола; он охватывал значительную часть пригорода Полтавы — Лесок, часть Островка, Новое Строение, Карьер, Дублянщину и несколько прилегающих к городу сел — Крутой Берег, Новоселовку, Затурино, Макуховку, Стадники, Андрушки, Черняковку. Кроме того, к этой церкви официально относились близлежащие хутора Грабиновка, Вакулинцы, Свинковка, Щербаковка, Крюково, Бруновка, Терентиевка. Вплоть до революционных событий 1917 года при Петро-Павловском храме действовали библиотека, земское училище и церковное попечительство. Там было два дома для квартир священника и псаломщиков. Приход владел почти четырьмя десятинами ружной земли.

Из дореволюционных настоятелей Петро-Павловского Божьего удела известны лишь глубоко уважаемый прихожанами Иоанн Павлович Яновский, добросовестно опекавший храм достаточно продолжительное время, а также Макарий Георгиевич Рыбальченко — священник, на долю которого выпали наиболее тяжкие годы существования церкви. Именно этому батюшке, особо благоговейшему пред врученным ему апостольским уделом, довелось быть очевидцем гибели Петро-Павловской церкви, а затем и самому претерпеть страдальческую кончину. Об этом священнике последующее повествование.

Говоря о личности протоиерея Макария Рыбальченко, необходимо подчеркнуть, что этот человек являлся ярким представителем отечественной духовной аристократии. Он родился в 1879 году в Херсонской губернии и происходил из потомственного и многоколенного семейства служителей Божьего престола. Его отец, Георгий, также был священником, два старших брата Ювеналий и Константин тоже приняли иерейский сан. Будучи богобоязненным мальчиком, Макарий с детства видел хороший пример истового пастырского служения своего родителя и ревностное благочестие матери Варвары. Даровитый и старательный, он успешно прошел гимназический и семинарский курсы обучения, а затем, получив в городе Полтаве высшее духовное образование, трудился преподавателем Полтавского Духовного училища.

В январе 1912 года Рыбальченко принял сан и состоял сверхштатным священником Полтавского кафедрального Свято-Успенского собора.

В браке Господь сочетал Макария с благочестивой девицей Екатериной Петровной Андриевской. Это был воистину счастливый семейный союз. Рассказывали, что молодому интеллигентному, но достаточно скромному и несколько застенчивому преподавателю долго не удавалось жениться — его сердце почему-то никак не располагалось ни к одной особе милого пола. Родственники Макария начали было даже отчаиваться, а сам «виновник» уже невольно помышлял о celibатстве. Впоследствии выбор Макария все же был сделан — он выпал на младшую сестру его семинарского друга Ивана Андриевского — Екатерину Петровну. Дочь священника, рано лишившаяся своей матери, она была хорошо воспитанной, смиренной, чуткой и любящей барышней. Родилась девушка на Черниговщине, имела двух братьев, ставших впоследствии иереями — Павла и Иоанна, а также двух сестер — Ирину и Нину, первая из которых также была женой священнослужителя. Екатерина обладала чудным голосом и прекрасным слухом. В свое время она окончила певческие курсы учительских второклассных школ, а в 1903 году — пастырско-миссионерские курсы. Будучи супругой служителя Божьего престола, она была его всегдашней споспешницей в совершении церковных служб — с 1912 года трудилась в Петро-Павловском храме в качестве очень искусного регента по благолепию церковного пения, а с 1936-го значилась указным псаломщиком.

Господь даровал чете Рыбальченко троих детей — дочь Александру и сыновей Юрия и Владимира. Александра, живя в Харькове, Киеве, а затем в Полтаве, была светской женщиной, всю свою жизнь неразрывно связанной с Господними храмами — пела на клиросе. Владимир, приняв хиротонию, продолжил дело отца — десятки лет усердно настоятельствовавал на своем единственном Петро-Павловском приходе. А Юрий прожил лишь 24 года. Его жизнь трагически оборвалась: он попал под поезд в страшные тридцатые годы, когда начались несправедливые гонения на его отца.

Знаменательно, что духовным наставником семьи Рыбальченко был епископ Сильвестр (Ольшевский), принявший в годы безбожия мученическую кончину

Петро-Павловский храм на картине неизвестного художника.

и ныне причисленный к лику святых. Это был человек глубокой веры, великого религиозного темперамента, мудрый и рассудительный архипастырь. Став крестным отцом Александре, он подарил ей крестик с надписью «Спаси и сохрани Александру. 5 февраля 1912 года». А отца Макария Владыка благословил особым подарком — книгой Евангелия. На ней сохранилась надпись: «Иерею Бога Вышняго о. Макарию Рыбальченко — в благословение и молитвенную память. Епископ Сильвестр. 5 февраля 1912. Полтав. Елеон».

Молитвенная поддержка, добрые советы, а главное — личный пример Преподобного Сильвестра послужили для отца Макария фундаментальным подспорьем в деле его иерейского служения на поприще Петро-Павловского прихода. Последнее же выдалось в судьбе священника подобным восхождению на Голгофу.

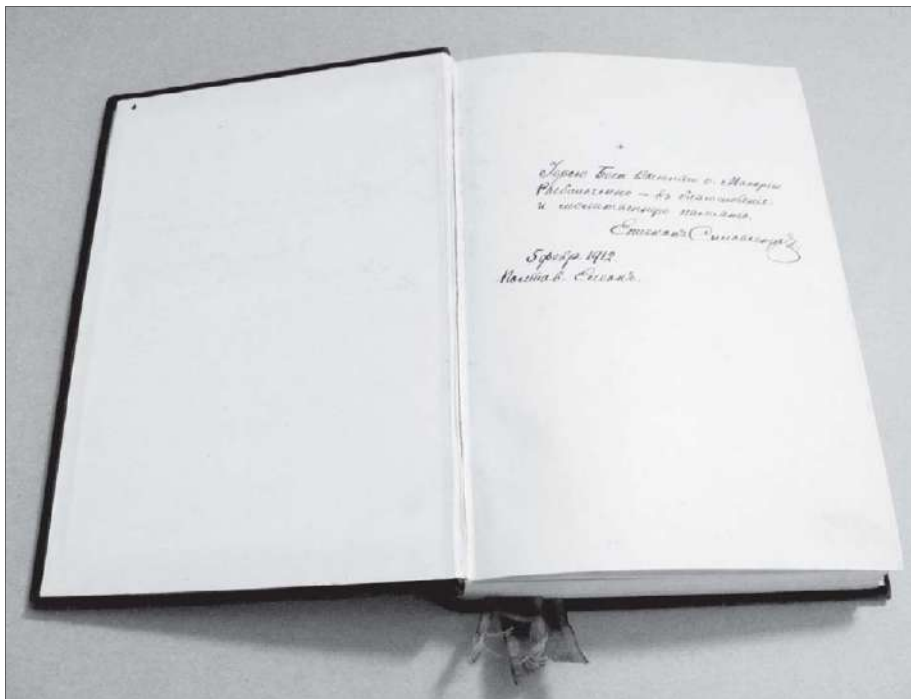
Дабы представить себе церковную атмосферу Крутобережанского храма в первой четверти проблемного XX века, обратимся к записям Екатерины Петровны Рыбальченко. Матушка писала: «По составу населения этот приход был всегда самый разнокалиберный, и много здесь пришлого элемента, который вносит в церковную жизнь разнообразие

Отец Макарий перед входом в Петро-Павловский храм. Миниатюра. Масло.

требований, разнообразие всяких настроений. Еще до поступления моего мужа на этот приход (в 1912 году) на двух предшествовавших епархиальных съездах духовенства (в 1911 и в 1912 году) был поставлен на обсуждение съезда вопрос о борьбе с сектантством (баптизм), свившем себе гнездо возле ст. Полтава-Сортировочная в Петро-Павловском приходе, и которое грозило всей Полтаве. На первом съезде вынесено предложение настоятелю Петро-Павловской церкви принять серьезные меры к борьбе с сектантством. Через год выяснилось, что никакие меры не предпринимались, а сектантство разрастается угрожающе. Постановили: сменить причт Петро-Павловской церкви, — и назначен был на настоятельское место мой муж, тогда учитель Полтавского Духовного Училища, уже принявший сан (в янв. 1912 года) и состоящий сверхштатным священником Полтавского кафедрального собора. Один из членов Духовной Консистории протоиерей Г. Богацкий тогда же определил состояние Петро-Павловского прихода, сказавши моему мужу: «Вы идете прямо в пекло»».

Смирненно приняв это за Божью данность и твердо взяв в свои руки иерейский крест, священник с упованием на Распятого и Воскресшего Господа ступил на настоятельскую стезю. Одним

Святое Евангелие, подаренное отцу Макарию Рыбальченко Владыкой Сильвестром (Ольшевским).

Семейство Рыбальченко: отец Георгий (в центре второго ряда) с супругой Варварой, сыновьями Ювеналием, Константином и Макарием (в третьем ряду в центре), невестками и внуками.

Екатерина Петровна Андриевская.

Отец Макарий с женой Екатериной, дочерью Александрой, сыновьями Юрием и Владимиром.

из первых вопросов, с каким обратились прихожане к новоназначенному священнику, был вопрос постройки более вместительного храма, ибо старый за время своего уже почти 130-летнего стояния пришел в ветхость. 25 марта 1914 года они «имели суждение» на приходском совете о том, на каком месте его возводить — на земле господина Невьяндта или во владениях пана Лукьяновича. Однако мнения кардинально разошлись. Позже богомольцы все же пришли к выводу, что нужно оставить для этого старое, достаточно намоленное и уже всем полюбившееся место, невзирая на то, что оно имело свои минусы — низкое и глухое расположение.

Однако вопрос обустройства нового храмового помещения по каким-то неизвестным нам причинам был отложен на некоторое время. Возможно, помехой этому стало начало Первой мировой войны, а может быть, препятствовали какие-нибудь другие объективные обстоятельства. Не исключено, что отец Макарий видел в первые годы своего настоятельства более актуальными задачи, связанные с переустройством не

сколько церковного здания, сколько с обновлением «храмов душ» многих своих прихожан, попавших тогда под течение весьма модного на Полтавщине расколичества и пострадавших от лжедуховных сектантских течений. Прекрасно осознавая, что любое дьявольское навяжение изгоняется лишь молитвой и святостью, батюшка особо ревностно предстал пред Божиим престолом, а также занимался просветительскими проповедями и беседами.

В 1937 году, анализируя прошлое, супруга настоятеля писала: «С Божьей помощью мой муж ликвидировал сектантство, и вообще в течение 25-летней своей службы непрерывно и стойко боролся за чистоту веры православной, за благолепие храма, за благолепие службы Божией, оберегая свой приход от покушений обновленцев, самосвятов, от набегов всяких самозванцев... Всего не опишешь, да и нет в этом необходимости сейчас, но муж очень часто говорил: “Все полтавские батюшки живут спокойно, а я — точно на огнедышащем вулкане...”».

Необходимо заметить, что традицией священнического рода Рыбальченко

было хранение истинной веры и всегдашнее особо трепетное отношение к святыням. Что касалось богослужения, песнопений и благоговения пред иконами, то в этом у отца Макария ничего второстепенного не было. В храме пастырь поддерживал идеальный порядок, строгость и должное почитание дома Божьего. В служении Божьему престолу он стремился следовать примеру своих благородных предков. Во всем, даже в деталях внешнего вида, батюшка всегда соответствовал своему духовному званию. «С января месяца 1912 года, — писала позже о нем матушка Екатерина Петровна, — его никто ни в квартире, ни во дворе, ни на улице, ни в городе, ни в дороге где-нибудь не видел в светском платье, так как у него такого платья не было вовсе». Он всегда носил длинные волосы. В быту священник был предельно скромен и аккуратен. По жизни отличался экономностью и нестяжательностью.

Но при всем этом отец Макарий прикладывал много усилий для улучшения благолепия хоть и небольшого, но достаточно уютного Петро-Павловского

храма. Он приумножал церковные святыни. 18 июня 1914 года священник обратился к правящему в то время полтавскому Владыке Сильвестру (Ольшевскому) с прошением следующего содержания: «На добротные пожертвования прихожан вверенной мне Петро-Павловской церкви села Крутого Берега сооружена икона Святителя Иоасафа, Белгородского чудотворца. Икону эту предположено освятить на мощах святителя в Белгороде и по прибытию в Полтаву перенести ее в приходской храм крестным ходом.

Имею честь смиреннейше просить Ваше Преосвященство архипастырского благословения и разрешения на поездку с иконой в Белгород и на перенесение сей святыни от вокзала Полтава Южная в наш приходской храм крестным ходом, который предполагается 22 числа текущего месяца в 5 часов по полудни. Препятствий со стороны подлежащего гражданского начальства к устройению крестного хода не встречается...».

На прошении Владыка Сильвестр поставил свою резолюцию: «19 июня 1914 года. Бог благословит совершить крестный ход с иконой святителя Иоасафа». Прибыв таким образом в Петро-Павловский храм, лик этого великого святого стал там особо чтимым.

Начало революционных событий жестко сказалось на богобоязненной душе отца Макария. Он, человек чуткой и глубоко интеллигентной натуры, с ужасом взирал на проявления ханжества, наглости и нечистоплотности новоиспеченной власти. 29 ноября 1917 года на собрании церковного приходского совета один из членов церковной общины позволил себе нанести оскорбления, переходящие в кощунственные выпады против веры и Церкви. Нелестные слова посыпались и в сторону настоятеля.

Вскоре появились люди, требующие кардинальных изменений в мерной жизни Петро-Павловской церкви. В частности они предлагали, выражаясь их фразами, «помянуть священника Макария на более сознательный социальный элемент». На одном из общецерковных собраний, последовавших за таковыми выступлениями, храмовое сестричество начало требовать оставить причт в прежнем составе. При этом оно просило прихожан не делать Божий дом местом политической борьбы. Отрицая попытки навязывания церковников извне, прихожанки письменно заявили: «Нет!!! Нам нужен такой священно-служитель, который бы строго придерживался уставленного церковного начала и церковных обрядов, был Проповедником Веры Христовой и заповедей Господа нашего Иисуса Христа, а не был орудием политической борьбы. Настоящий же настоятель церкви как раз и является таковым священником, который соответствует духу Церкви».

Невзирая на то что в тревожные двадцатые годы метастазы безбожия уже начали поражать многие православные души, Петро-Павловский приход все же сохранял свою целостность и единство. Мало того, в период гражданской войны петропавловские богомольцы не упали духом и не паниковали, а всячески старались сохранить жизнь прихода. Явным доказательством тому является письмо-обращение, датированное 6 января 1920 года. «Приходской совет, — сообщает в документе, — просит Полтавский губвоенком разрешить ему приобрести двадцать пять дубов из монастырского леса на постройку нового храма. На что Бюро Труда при станции Полтава Сортировочная дало свое добро». Но тогдашние обстоятельства, вопреки оптимизму церковного коллектива, не дали осуществить благого намерения.

Татьяна Черкасец.
Продолжение следует.

Людмила Нестуля.

Закінчення. Початок на с. 1.

— І після серії робіт про храми настала черга Мгарського монастиря...

— Звичайно, логіка така: як я можу зробити програму про Спаську церкву і не зробити про Сорочинську? Або зробити програму про Хрестовоздвиженський монастир і не зробити про Мгарський?

— Можна припустити, що робота над стрічками з церковної тематики поглибила і Ваш інтерес до теми, і Ваш професійний і духовний досвід.

— За останні десять років пройдено певні сходи, зроблено кілька складних робіт, не кажучи вже про цю. Так, минулого року ми зробили фільм про Григорія Сковороду «Усе в тобі». Такої складної роботи я не виконувала ніколи. Це робота з джерелами XVIII століття, надзвичайно складна архаїчна українська мова, важкий стиль, філософія... Спробуйте візуалізувати філософські ідеї. За своє життя я не бачила жодного ґрунтового фільму про жодного філософа. Тому що зробити це надзвичайно складно. Такі проекти вимагають великої підготовки, великих ресурсів. До того ж вони насправді навіть не телевізійні. Це проекти кінематографічні. Телевізійний проект має чітку періодичність. Скажімо, якусь передачу я повинна зробити протягом трьох місяців, а потім повинна робити вже іншу. У кіно зовсім інша історія. На створення такого фільму, як фільм про Мгарський монастир, що триває майже годину, потрібен рік щонайменше. Розумієте, це зовсім інші темпи, інші розумові, фізичні й матеріальні витрати. А я маю ще зробити «Вектори духовності», сюжети в новини, передачу «Культурний простір», інші проекти. Колосальне навантаження, дуже інтенсивна робота. Колись одна режисер з «Укртелефільму» говорила так: «Сьогоднішній день пройшов успішно. Ми зняли два хороших кадри». Це значить, що над цими кадрами довго думали, як над художнім явищем за усіма канонами кіномистецтва... Нам таких умов бракує. І тим не менше ми це робимо. Треба віддати належне нашому керівництву — воно заохочує до творчості. І ще хочу сказати, який у нас хороший солідарний

колектив! Час показує: тут приживаються тільки ті люди, які це люблять, які без цього жити не можуть. Хочу назвати тих, з ким пліч-о-пліч ми робили фільм «Земля, що торкається Неба», це мої друзі, я їх дуже поважаю. Це провідні оператори Микола Янко, Максим Кривошесв, Наталія Святцева. Дуже талановитий, хоч іще зовсім молодий, інженер монтажу Вадим Ануфрієв. Справжній майстер комп'ютерної графіки Олена Шарбенко. Геніальний звуко-режисер сучасності Леонід Сорокін. Артистка театру ляльок Марфа Буторіна і режисер телебачення Геннадій Пелех, які брали участь у постановочних зйомках як актори.

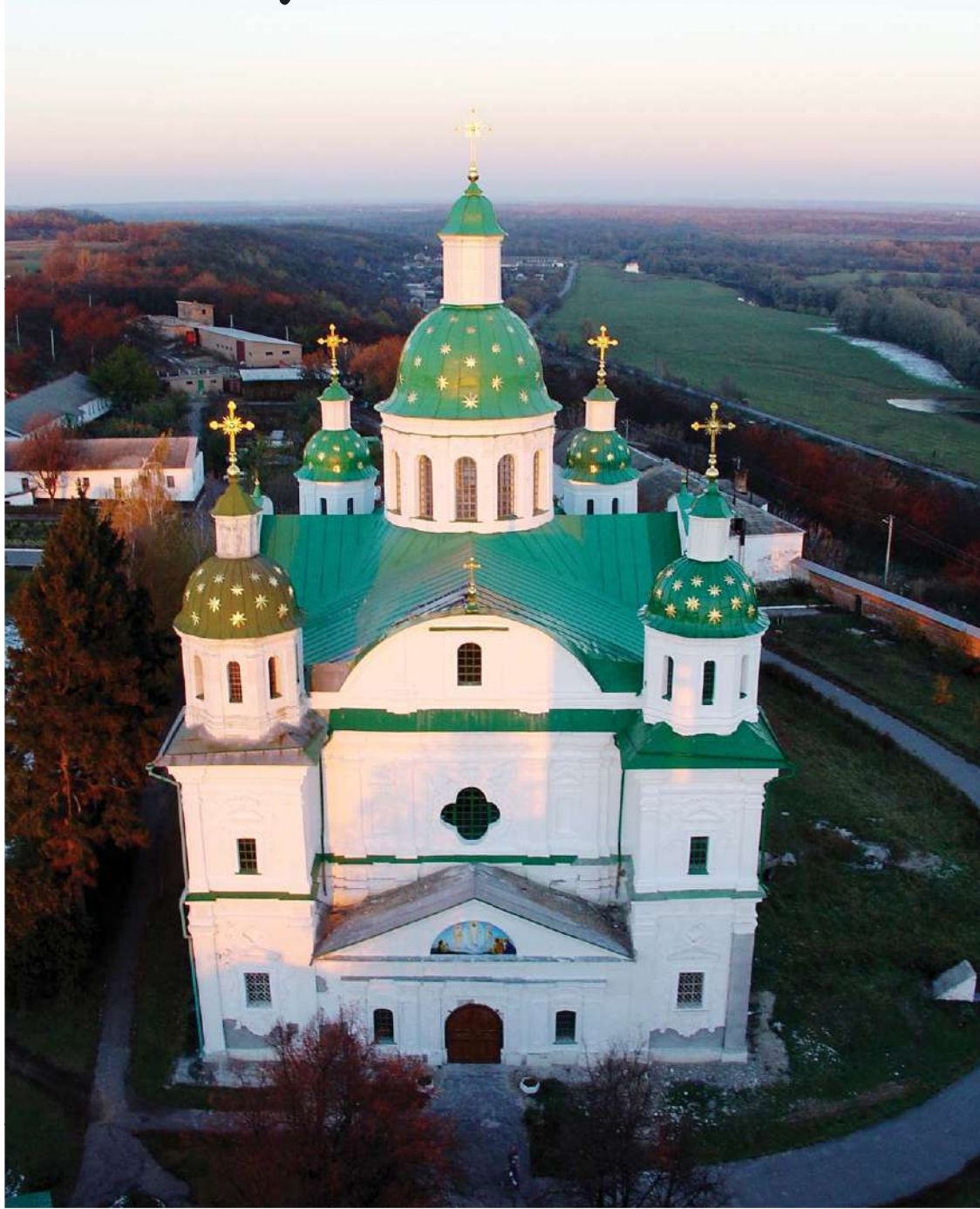
Що ж до мого досвіду, то в мене завжди є сумніви. Я розумію, що я людина слабка. На рівні нинішнього свого стану я не можу представити все досконало. Це теж мій внутрішній шлях. Я теж як людина йду до глибшого розуміння, сприйняття духовного життя. Я можу помилятися, можу йти в якісь бокові двері, можу блукати й щось неправильно розуміти, донести як професіонал не так, як потрібно. Але я йду. І це — відповідальність.

— Яку основну ідею закладено в фільмі? Наскільки те, що ми побачили, відповідає вашому задуму? І що лишилося за кадром?

— Мені завжди хотілося виразити дуже важливу ідею, яка, на жаль, сприймається на рівні певної тези, посилу, а в реальності мало людей сприймають це на глибинному рівні. Це думка про те, що церковне життя в XVII–XVIII століттях і почасти в XIX дуже глибоко вкорінене в культуру і менталітет народу. Є таке поняття, як синкретичність. Тобто взаємозв'язок, взаємопроникнення, нерозчленованість свідомості людей. От нині ми кажемо: це людина світська, це людина церковна. У ті часи такого поділу не було. Свідомість людей була цілісна. І те саме стосується культури. Культура постає в той час саме як синтез, симбіоз цих станів. Світосприйняття людини, зв'язки з мистецтвом, родинні стосунки, державна діяльність — це єдиний комплекс, нерозділена ментальна глиба. І це ключ до розуміння всіх основних досягнень у культурі, мистецтві... Якщо ти цього не знаєш і не усвідомлюєш на глибинному рівні, тобі не зрозуміти ні творчості того ж Сковороди, ні творчості Гоголя...

Зроблю невелику ремарку. Про Сковороду був знятий у радянський час, наприкінці 50-х років, художній фільм. Це приклад того, як не можна розуміти Сковороду. Від людини відокремили серце і представили ходячу агітку проти кріпосного права, за вільнодумство... Я розумію, що режисеру було складно в той час, іншого не можна було собі й уявити. І все ж це приклад того, що в такому випадку нам взагалі не зрозуміло, хто такий Сковорода, за що там

У пошуках Неба і... себе

Спасо-Преображенський собор Мгарського монастиря.

вхопитися, зачепитися і чому, власне кажучи, його творчий і філософський спадок має таку цінність. Або візьмемо Миколу Васильовича Гоголя, Олександра Сергійовича Пушкіна. Часто зовсім не розуміють, що було на глибині, чим керувався автор, яка була мотивація його творчості, його дій. Або ще гірше — намагаються пристосувати її під сучасну політичну кон'юнктуру.

На даному етапі в мене вистригла не тільки певна думка, певне усвідомлення цих речей, але й готовність десь використати, на якомусь прикладі підтвердити, продемонструвати цю синкретичність. І ось Мгарський монастир давав можливість на тому матеріалі, що знайшла, показати це. Він є певним перехрестям, відбитком цього ментального стану. Він своєю історією, долею людей, із ним пов'язаних, історико-культурним і архітектурним видом демонструє цю цільність. Ми дивуємося: чому люди перемагали у війнах, були стійкими? Та тому що їхня свідомість була іншою за наповненням та орієнтирами. Це дуже складно зрозуміти сучасній людині, бо її свідомість розбита, розсмікана, в ній тріщина. Духовна складова вилучена, а значить, немає об'єднуючої сили, стрижня, який дозволяє людині особливим чином відчувати себе в житті, правильно ставитися до випробувань, які всі ми переживаємо. Я, можливо,

повторюся, що в силу обмеженості своїх можливостей, знайденого і опрацьованого матеріалу, браку часу, обмеженості фізичної і духовної я не можу цю думку, це усвідомлення донести в досконалому вигляді. На моєму рівні це, напевно, неможливо. І одна справа розуміти, а інша — передати глядачеві. Це дуже важко. Бо ми говоримо про речі надзвичайно тонкі, це психологія і світогляд, які важко перевести у площину практичну, речей, відчутних на дотик. Але принаймні спробувати потрібно.

Спочатку я не уявляла, що рівень буде такий. Але в міру вивчення матеріалів почалося переосмислення завдань. Мені допомогло, можливо, образне мислення, яке за своєю суттю є нерозчленованим. Чим художник щасливіший за будь-кого іншого? Саме тим, що він мислить образами. А образ — це нерозчленована дійсність. Коли я роблю кіно, то уявляю готову картинку. Я бачу, де в мене стоятиме людина, у що вона буде одягнена, з ким говоритиме, навіть який буде в неї вираз обличчя, що вона має зробити відповідно до обстановки. Образне мислення — це паралельна реальність. Воно захоплює, створює умови, щоб споріднена думка реалізувалася в якихось конкретних картинах, деталях, людях, що можна побачити, відчувати. Може, я не маю права про це говорити, бо це прихована

від сторонніх творча телевізійна кухня...

Наприклад, у фільмі спочатку не було персонажів. Але на якомусь етапі я зрозуміла, що їх треба ввести, зробити постановочні зйомки, щоб олюднити фільм, показати не просто об'єкт зовні, відсторонено, а показати його через сприйняття кимось, через людські переживання і допомогти цим глядачеві. Показати, що кожна людина по-різному іде до Богоспівкування. Часто випадок підштовхує до якихось кроків, і через це виникає нове бачення. А ми знаємо, що випадок — це Божий Промисл.

Персонажів фільму з храмом — а це місце, де живе Бог і куди приходять люди в пошуках Його, — зв'язують різні випадки. Геннадій Пелех уособлює редактора — людину далеко від Церкви, але глибоку. До речі, прототип реальний: літературний працівник лубенської газети «Червона Лубенщина» Борис Ванцак, журналіст, публіцист, краєзнавець. У нього було чимало суперечливих висловлювань, пов'язаних з атеїстичним світосприйняттям, але це не було фанатичне, обмежене світовідчуття, чимало речей він сприймав неупереджено. Як я розумію, в нього був свій шлях до Бога. І він був у дорозі, в пошуку. І це дуже цінно. Чимало людей, особливо інтелігенція, перебувають у такому стані. Наприкінці 1980-х — на початку

Музика дзвонів...

1990-х років, коли монастир готували передати Церкві, Борис Ванцак зробив кілька публікацій, листувався з людьми, які були так чи інакше пов'язані з монастирем і таким чином зберіг свідчення з історії обителі.

Марфа Буторіна показує людину іншого плану — людину, яка відразу вірить, пізнає Бога не стільки розумом, скільки серцем. Вона — уособлення традиції Богоспівкування.

Крім того, ще один важливий і цікавий акцент, який дозволив показати, що таке Церква в культурі й що культура того часу неможлива без Церкви, без віри, — це сприйняття людьми природи, яке на прикладі Мгарського монастиря розкривається через традицію траволікування, вирощування лікарських рослин. Я неодмінно мала до цього підійти, оскільки в художньому оздобленні Спасо-Преображенського собору рослинні мотиви мають колосальне значення. Щоб глядачам пояснити, звідки це взялося, чому декор храму саме такий, треба було порушити питання, пов'язані з діалогом: людина — природа, Творець — природа. Підступали до цього ми теж давно, років за п'ять. Завдяки декану природничого факультету педуніверситету Марині Гриньовій ми організували поїздку в Диканьку, в Троїцький храм. Це теж пам'ятник пізнього українського бароко. Серпень, не пам'ятаю, чи Преображення, чи Успіння. Ми познімали службу, а потім природу навколо Диканьки. А після цього в ботанічному саду педуніверситету співробітники нам зібрали чудові композиції з рослин, представлених в ліпному декорі собору й інших храмів. Це були жолуді, листя дубу, хмелю, грона калини... В оздобленні Мгарського собору представлена флора Полтавщини. Це надзвичайно цікаво, особливо у взємозв'язку з мистецтвом. Потім ця лінія перейшла в лінію, пов'язану з лікарськими рослинами. Ми побували в Березоточі на науково-дослідній станції лікарських рослин, що поряд із Мгарським монастирем.

У підсумку вийшло комплексне бачення Мгарського монастиря — з точки зору історичної, природної, архітектурної — як культурного комплексу, що відповідає ідеї універсальності, синкретичності, нероз'єднаності свідомості, коли люди сприймали Бога, природу, суспільно-історичне і художнє життя як єдине ціле. Це, мабуть, надзавдання, що є основою цього фільму.

— У фільму обов'язково є свій глядач. Хто він?

— Це цикл просвітницький, краєзнавчий. До нас часто звертаються вчителі, викладачі — їм потрібні такі матеріали. Бо склалася парадоксальна ситуація: вони можуть розповісти про пам'ятник у Парижі чи в Лондоні, бо є унаочнення, а не можуть розповісти про полтавський. Бо такий матеріал потрібно шукати по різних джерелах. Це складна і трудомістка праця. Тож кожен наш фільм по суті

своїй — це дослідницька робота. Перед тим, як ми щось зніматимемо, ми повинні це розшукати. Розшукати людей, розшукати джерела, документи, попрацювати в архівах, розібратися в стилістичних проблемах. Про якісь пам'ятники є більше літератури, вони ширше представлені у дослідженнях. Припустимо, Свято-Преображенська церква в Сорочинцях досить активно вивчається, тому що це перлина українського бароко, чимало київських дослідників працюють у цій темі. Або Кругла площа: вона має загальнонаціональне значення, і з цієї теми теж є дослідження. А є такі пам'ятники, про які сказано дуже мало. А якщо й сказано, то це все розкидано по мільйонах різних джерел. А деякі церковні пам'ятники взагалі вивчалися лише до революції. Отже, треба шукати, в яких дореволюційних виданнях були хоч якісь згадки.

— Які джерела використовували при підготовці фільму про Мгар? І що найбільше вразило й обрадувало?

— Я історик за професією, маю навички дослідницької роботи, і це допомагає в пошуках. Звичайно, я зверталася в обласний архів. Дуже допомогла книга «Мгарський монастир» Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Філіпа, минулого року видана єпархією. Зібрані в ній документи неоціненної ваги. І в ній же знайшла посилання на наукову збірку, видану в 1995 році за матеріалами наукової конференції, проведеної в Лубнах до 375-річчя Мгарського монастиря. Але в ті роки конференція не була представницькою. Тираж мізерний! Страшно було, що я ніде не могла знайти цієї збірки! В Полтаві обходила і розпитала всіх, в кого вона гіпотетично могла бути. Але її не було ні в архіві, ні в краєзнавчому музеї, ні в єпархіальному управлінні, ні в Мгарському монастирі, ні в учасників цієї конференції археолога Олександра Супруненка та архівіста й історика Тараса Пустовіта... А я інтуїтивно відчувала: якщо я не знайду цієї збірки, я не зроблю задуманого! І тоді я звернулася до Лубенського краєзнавчого музею, і директор Світлана

Дяченко повідомила: «В нас є ця книжечка в єдиному примірнику...» І яке ж було моє щастя, що я знайшла в ній унікальні матеріали!

Збірка цінна тим, що видана в перехідний період. Ще були живі люди радянського часу — учасники і свідки «живої» історії, і вже була можливість писати про культові споруди, вже відкривали архіви. І з'являлися хай короткі й не такі фундаментальні, але унікальні публікації. У цій збірочці вони були представлені. Зокрема лист дописувача з Харкова в редакцію лубенської газети, наданий Борисом Ванцаком. Харків'янин написав про свою маму, яка була травницею, родом із Зінькова. У 1930-ті роки їй рецепти лікування травами передав отець Василій — монах Мгарського монастиря, вигнаний із закритої владою обителі.

Розміщений там і уривок із щоденника лубенчанки, ім'я якої невідоме. Видно, що вона інтелігентна, освічена, очевидно, отримала освіту ще в гімназії. Надзвичайно поетична її мова. І що важливо, ця людина глибоко віруюча й віддана Церкві. Жінка розповідає, як у 1933 році на свято пам'яті Афанасія Лубенського була в монастирі. Це вражаючий документ і вражаючі слова. Це одна із знахідок, що мали для фільму колосальне емоційне значення.

Вражали при роботі «одкровенні» збіги, які час від часу бувають у всіх творчих людей. У фільмі є епізод, в якому комсомолец 20-х років закликає закрити монастир, церковні цінності вилучити й передати державі. Його пряму мову я написала сама в стилістиці публікацій того часу. Треба зазначити дату — пишу «1922 рік». А треба ж було підібрати для цього ілюстративне відео. Шукаю — і знаходжу! У 1920-30-ті роки був відомий кінорежисер, новатор, майстер комбінованих зйомок Дзига Вертов. Він був атеїст, створював антицерковні агітки. Я знаходжу одну з них і що бачу? Кінозбірка 1922 року!

А в один прекрасний день вбігає наш оператор Коля Янко: «Ми щойно в музеї 13-ї авіадивізії побачили фотографію Мгарського монастиря, яку зняли американці!» Я бігом набираю телефон директора музею, він електронною поштою скидає це фото і розповідає, що на початку 1990-х років із Пентагона передали в Полтаву деякі матеріали аерофотозйомки 1944 року на згадку про тодішнє союзнитство США та СРСР. Американські бомбардувальники дальньої авіації тоді сідали на полтавському аеродромі. І щоб мати уявлення про територію, орієнтуватися, було здійснено аерофотозйомку найвищих об'єктів-орієнтирів. А найвищими виявилися Хрестовоздвиженський монастир у Полтаві і Мгарський у Лубнах. Зовнішній вигляд Мгарської обителі ще був такий, як і в 30-х роках на момент закриття. І це наштовхнуло ще на одну

думку: монастир як смисловий образ може бути і перехрестям, і мішенню. І в історії дуже часто трапляється, коли одне й те саме ми вихваляємо, піднімаємо на щит, а потім топчемо. Історія Мгарського монастиря є ілюстрацією і до цієї думки. Бачимо простріляні ікони, розбиті арки, стовпи... Їх використовували як мішень у буквальному сенсі слова. Воєнна тематика додає фільму тривожної нотки, налаштовує на думку, що все це надзвичайно тендітне, його треба берегти, плекати, вивчати, з цим треба дуже обережно поводитися. В будь-який момент воно може розсіпатися... Зникають люди, починаються війни, гоніння... І те, що має величезне значення, зникає безслідно! Ніхто вже його не побачить, не доторкнеться, не відчуже... Ці втрати повинні сприйматися на рівні душі людини. І це теж вплетено у фільм.

— Чия музика супроводжує розповідь про Мгар?

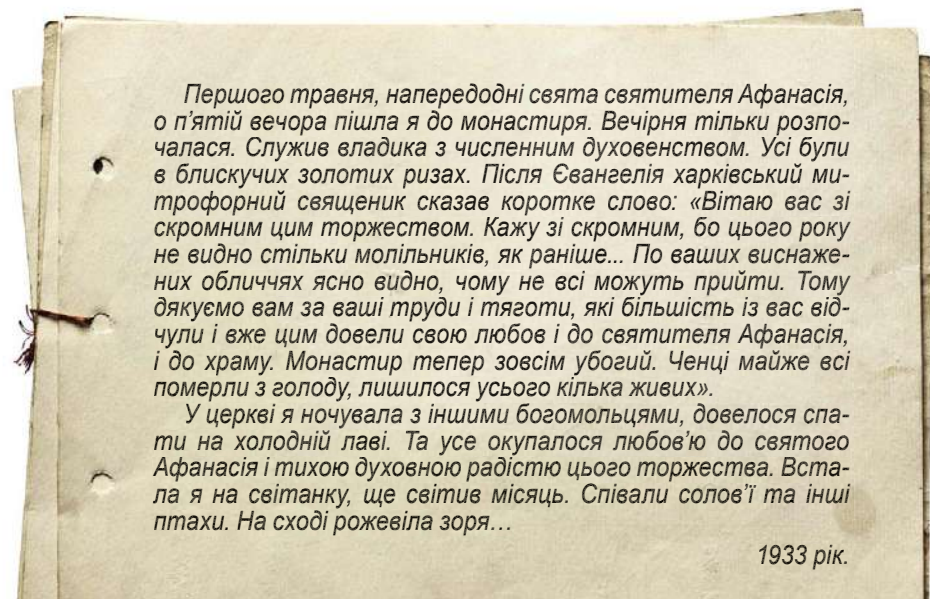
— Величезне значення для цієї роботи мали два сучасних композитори — Гія Канчелі й Валерій Гаврилін. Валерій Гаврилін — самородок, найбільше відомий своїм балетом «Анюта» за мотивом оповідання Антона Павловича Чехова «Анна на шії». Він — автор симфонічних творів, хорової православної музики. Це свідридська традиція. Кілька років тому я вперше почула його хорові твори на фестивалі православної музики «Від Різдва до Різдва» в Дніпропетровську й зрозуміла, що обов'язково використаю. Це тонка музика, вона звернена до сердець наших сучасників, у цій музиці є моменти тиші. Вона звучить у жіночій темі, в темі справжнього і непоказного, внутрішнього камерного.

А Гія Канчелі дуже складний. Він супроводжує архітектурний відеоряд, звучить після Бортнянського, на контрасті. Бароко — це православна традиція в певний історичний момент. Але під ним є ще більш давня традиція. Це період Візантії, II століття, IV століття... Ми погано це чуємо, ми погано це знаємо. А Гія Канчелі чує древність! І це є в його музиці. Це якийсь древній православний Схід — Іудея, Самарія... Звідти Благі Звістки принесли в Грузію, Вірменію... І коли ми цю музику слухаємо, то занурюємося вглиб століть. Музика — це дороговказна нитка, що дозволяє почути вібрації, відзвуки голосів тих епох, допомагає зрозуміти, що храм, куди ми потрапляємо, — це світ Богоспівкування, Богопізнання, який споруджували наші предки, він тягнеться з глибин століть. І ми теж належимо цьому світу, і пізнати його можемо через молитву і церковне Передання.

— Незвично мінорним сприймається фінал фільму, коли звучить спогад лубенчанки про богослужіння в 1933 році.

— У пошуку Богоспівкування символічно сходяться дві дороги — дорога жінки з цільною душею і дорога нашого сучасника, який іде заплутаним шляхом. Мені хотілося, щоб не було ніякого пафосу, хотілося знизити напруження. Це момент істини, коли людина приходить до справжнього. А справжнє не обов'язково яскраве. Воно може бути дуже простим, як одкровення. Ймовірно, жінка ця жила добре, безбідно. Та ось почався голод, у неї нічого не лишилося. Можливо, завтра вона помре, як померли тисячі інших, але в неї немає страху і відчаю. Смерть її не лякає, бо зі смертю не закінчується життя. Бо з нею — Бог, Який відкрився їй одкровенням про тиху радість.

Бесідувала
Людмила Самойлова.

Тисячолітнє свідоцтво Православ'я на Холмсько-Підляській землі

Жити на перетині історичних епох і подій буває непросто. Жити на перетині держав і культур, виявляється, не легше.

Здавалося б, ну що може бути поганого у співіснуванні різних племен і народів, соціальних систем і ментальностей, мов і традицій, цінностей і поглядів? Взаємоповага до інаковості, незлобливе спілкування в ідеальній моделі стосунків мали б призводити до взаємозбагачення або хоча б не порушувати миру.

Але земне життя далеко від ідеалу. Спотворена гріхом людська природа залюбки приносить у жертву своїй волі волю ближнього, змушуючи лукавим обманом, силою підкоритися владі іншого. Історія людства пістрявіє такими прикладами, найяскравішими з яких є війни.

Коли ж конфлікт суспільно-політичний породжує або накладається на зіткнення і протиборство релігійних ідей, то нищівна сила такої хвилі буває надзвичайно потужною, а полум'я людських пристрастей — всеспопеляючим. І лише Христова любов здатна загасити той страшний вогонь — приносячи себе в жертву пеклу і тим самим руйнуючи його. Тоді у вічне життя народжуються Христові мученики — насіння Православної Церкви.

Холмщина і Підляшшя — землі на сході сучасної Польщі, на лівому березі середнього Бугу, що зеленню буків та ялиць ніжно притулилися до України. Край з тисячолітною традицією Православ'я і незліченною кількістю сповідників віри. Його доля великою мірою обумовлена окрайним розташуванням у східнослов'янському ареалі, тут пролягає західний кордон Візантійської цивілізації. Відтак протягом усієї своєї історії Холмщина і Підляшшя були територією зіткнення східного православного християнства зі світом західного християнства та латинської культури і одночасно місцем зустрічі двох етносів — українського і польського.

Хрещення цих земель відбулося в православній традиції, його початок літописи відносять до кінця X століття. Саме в цей період святий рівноапостольний князь Володимир офіційно приймає Православ'я і хрестить Русь. І на цей же відтинок часу припадає завоювання ним «землі Червенської» — Волині й Хорватії, та заснування міста Володимир-Волинського. Побужжя входить до складу Київського князівства. Невдовзі у Володимирі-Волинському створюється єпископська кафедра, у краї з'являються перші монастирі.

Християнізація — тобто прийняття Христової віри, яка стає невід'ємною складовою самоусвідомлення народу, —

звичайно, не могла бути одномоментною, а розтягнулася на століття, тим більше на землях між Вепром і Бугом, віддалених від київського центру.

Нова епоха в історії цих земель почалася із входом Побужжя до складу Галицько-Волинського князівства. Значення їхнє помітно зросло, коли князь Данило Романович переніс столицю Галицько-Волинської Русі з Угровеська в заснований ним Холм (нині Хелм). З перенесенням сюди в першій половині XIII століття єпископської кафедри це місто стало також центром церковного життя регіону. Холмська православна єпархія охоплювала західні окраїни Русі й входила до складу Київської митрополії.

Холмський собор став головним храмом регіону, а також місцем поховання місцевих князів і холмських єпископів. Саме в Холм привіз князь Данило Галицький з Києва чудотворну ікону Божої Матері, подаровану Київській Русі Константинополем в числі інших святинь за часів князя Володимира; пізніше її назвуть Холмською. Княжа доба, коли землі Побужжя входили до складу руських князівств, а Православна Церква перебувала під заступництвом володарів, тривала до половини XIV століття.

Входження Надбужзьких земель до складу Польщі та Литви, а потім польсько-литовської держави змінило становище Православної Церкви. Православ'я ставало віросповіданням, властивим меншості,

на нього поширювалися різні юридичні обмеження: було заборонено будівництво і реставрацію православних храмів, православні не мали права займати певні державні посади. І все ж, попри несприятливі політичні умови, храми й монастирі будувалися, діяли церковні братства, що свідчило про стійкість місцевого православного населення, як тоді писали в документах, у «руській вірі», або «грецькому законі».

Початок новому, важкому і трагічному, періоду в історії Православ'я на землі Холмській і Підляській поклала Брестська унія 1596 року, укладена західноруськими православними єпископами з Католицькою Церквою: єпископи, в тому числі Холмський, перейшли у підпорядкування Папі Римському і прийняли всі догмати католицизму, від Православ'я залишивши тільки обряди. Унія фактично ставила Православну Церкву поза законом. Але більшість православних мирян і духовенства зберегли свою віру. Кілька наступних десятиліть стали часом їхньої боротьби за свої права, часом переслідувань і мучеництва. Уособленням сповідництва Православ'я в краї став священномученик Афанасій Брестський.

Протягом XVII століття були дві спроби відродити Холмську православну єпархію, але тиск і переслідування з боку уніатів і властей були такими сильними, що багато парафій та монастирів відходили від віри батьків.

У православних забирали майно, нападали на храми, вигонили духовенство. Наприклад, у Холмі більшість вірних не прийняли унії, але не мали жодної церкви, бо всі вони були захоплені уніатами. Нерідко доходило до кровопролиття. Тягар боротьби за права Церкви більшою мірою ліг на плечі мирян. У цей період значними осередками опору унії стали церковні братства.

Саме переслідування православних було однією з причин повстань українських козаків, у тому числі й під проводом гетьмана Богдана Хмельницького в 1648 році. Серед вимог козаків на першому місці стояло відновлення прав Православної Церкви. На захоплених Військом Запорізьким територіях знову пробуджувалося православне життя. Пощастило і Холмській єпархії, коли восени 1648 року сюди ввійшла армія Хмельницького. Після однієї з перемог козаків, під Зборовом у серпні 1649 року, був підписаний мирний договір із польським королем, що передбачав козацьке правління південно-східними територіями Речі Посполитої, відродження кількох православних кафедр, зокрема і Холмської, а також повернення православним раніше забраних церков. Через кілька місяців новий Холмський-Белзький православний єпископ Діонісій (Балабан) став на чолі відновленої після півстолітньої перерви єпархії в Холмі. Однак польська шляхта і римокатолицьке духовенство, що в

Святий священномученик Василій

✙ Святий священномученик Василій Мартиш народився у Холмській землі, в селі Тератін, наприкінці третьої чверті XIX століття. Його батько Олександр був суддею, пізніше прийняв сан священника. Василій, вихований в атмосфері благочестя, закінчив Холмську Духовну семінарію.

На межі століть двадцятишестирічний Василій вирішив присвятити своє життя служінню Христу і прийняв священницький сан. Незабаром він був посланий на далеку Аляску для проведення місіонерської роботи. Його прихід охоплював острови Афонгакі й Кодякі, а пастирство вимагало значних зусиль і самозречення. У США (штат Пенсільванія) і в Канаді святий служив Православної Церкві майже дванадцять років.

Після повернення до Європи у 1912 році отець Василій став настоятелем православної парафії в Сосновці (Сілезія). Перша світова війна змусила його оселитися з родиною в Москві в Свято-Андроніківському монастирі. Це були скрутні часи, щоб забезпечити сім'ю, священник навіть розвантажував вагони.

Після війни святий Василій повернувся в Сосновець, де виконував свої пастирські обов'язки. А незабаром почав інший подвиг на ниві Христовій — приступив до створення православного пастирства у Війську Польському. У 1921 році отець Василій став військовим пастирем, пізніше верховним пастирем православного сповідання у Війську Польському. Його возвели також у високий сан протопресвітера.

У трагічні роки Другої світової війни святий Василій разом із дружиною і дочками жив на рідній Грубешівщині, в Тератині. Для отця Василя Голгофа настала тоді, коли багато хто вже насолоджувався миром. Великою була ненависть до старенького православного священика: у Страсну П'ятницю 1945 року на його будинок напали. У цей особливий для кожного християнина день святий Василій прийняв вінець мучеництва, переживши великі страждання і віддавши своє життя за святу православну віру.

Похований священномученик на Тератінському кладовищі. У жовтні 1963 року його перепоховали у Варшаві на православному цвинтарі в районі Воля. На початку 2003 року знайдено мощі святого, які нині покуються у варшавському храмі святого Іоанна Лествичника.

Святий священномученик Павел зі святою мученицею Іоанною

✙ Священномученик Павел народився 1893 року в селі Заболотці (повіт Броди) в родині Швайків. Після закінчення школи навчався в Катеринославській Духовній семінарії (колишній Катеринослав — нині Дніпропетровськ), яку закінчив у червні 1918 року. Невдовзі повернувся на малу батьківщину.

У 30 років Павел обвінчався з двадцятичотирирічною Іоанною (з Лотоцьких) у храмі святого Миколая в селі Луги Лев'ятинські (Кременецький повіт) на Волині, звідки родом була Іоанна. Вона — випускниця торговельної школи. Молоді люди, з'єднані Таїнством Шлюбу, створили малу Церкву і разом несли труднощі й радості сімейного життя.

У вересні 1924 року святий Павел із рук митрополита Діонісія прийняв дияконську та ієрейську хіротонії, останню — в храмі святого Іоанна Богослова в Холмі. Свята Іоанна вірно підтримувала свого чоловіка-священика у важкій праці на ниві Христовій. Першим місцем пастирства новопосвяченого отця Павла став приход у Потоці-Горім на Білгорайщині.

Через три роки Церква направила священика на Лемківщину, де пастир підтримував лемків, які поверталися до Святого Православ'я. На Лемківщині служив у селах Святкова-Велика і Дешниця (повіт Ясло).

У драматичний період переслідувань Православ'я на Холмщині в 1938 році сорокачотирирічний священик повертається сюди разом із дружиною і починає служіння в православному приході в Седлиськах на Замойщині. У тяжкі часи, коли православних змушували зрікатися своєї Церкви, отець Павел стійко зміцнював православну віру своїх парафіян.

У роки війни отець Павел служив у різних парафіях Холмщини (зокрема в Снятичах). Нерідко його оточувала атмосфера ворожнечі й ненависті. Сім'я пережила напади, пограбування, побиття. У 1943 році його направили на пастирську роботу в Грабовець (Грубешівський повіт). Саме тут священномученик Павел разом із дружиною знайшов дорогу до слави небесної. У день свята Успіння Пресвятої Богородиці подружжя прийняло мученицький вінець, зазнавши жахливих страждань від рук злочинців.

Собор новомучеників Холмських і Підляських.

Святий священномученик Миколай

✙ Святий священномученик Миколай народився в 1907 році в Котлячеві Житомирського повіту в сім'ї Гольців. Після Першої світової війни разом із батьками оселився в місті Володимирі-Волинському. Відчув покликання до служіння Церкві та у 1930-ті роки закінчив богословські курси в Болгарії.

Після закінчення навчання одружився. Восени 1935 року прийняв хіротонію. Молодого священика направили в село Обша на Білгорайщині, де він став вікарним священником православної парафії в Бобицях. Душпастирське служіння отець Миколай почав в особливих умовах, як позаштатний священник, тому жив лише на пожертви вірян. Тиск на Православну

Холмська ікона Пресвятої Богородиці.

результаті договору втрачали свій вплив і власність, не збиралися дотримуватися його умов. Уже наступного року, після поразки козаків під Берестечком, Холмська кафедра і чимало церков знову опинилися в руках уніатів. У 1654 році, після Переяславського договору, храми ще раз будуть повернуті православним, але лише на короткий час. У 1658 році козацький гетьман Іван Виговський уклав із

Річчю Посполитою новий, Гадяцький, договір, згідно з яким Гетьманщина входила до складу Речі Посполитої як «Велике Князівство Руське» з правами, якщо говорити сучасною мовою, широкої автономії. І першою умовою зазначалося запровадження повної свободи віросповідання для православних, «аж куди мова руського народу сягає». По суті нівелювалися засади Брестської унії. Однак

Гадяцький договір не був життєздатний. Під впливом шляхти й Ватикану польський сейм прийняв його у надто урізаному вигляді. Було викреслено ідею української автономії, відмінено ідею ліквідації унії, як і цілу низку інших статей. У свою чергу значна частина українського козацтва під проводом кошового атамана Якова Барабаша і полтавського полковника Мартина Пушкаря негативно сприйняла вибір Виговського, який у російсько-польській війні відкрито став на бік Польщі. Гетьманщина розкололася і фактично занурилася у вир громадянської війни. Цей період увійшов в історію під назвою Руїна. А Андрусівське перемир'я між ослабленими Московським царством та Річчю Посполитою через кілька років юридично закріпило розділ Гетьманщини по Дніпру. Правобережна Україна лишилася під Польщею.

У XVIII столітті роль Православ'я на цій землі, здавалося, зовсім знівелювалась. Одним із небагатьох місць, де невпинно горіло світло православної віри, залишався монастир преподобного Онуфрія Великого в Яблочині.

З початком XIX століття, після розгрому Наполеона, змінилися політичні обставини — Холмщина і Південне Підляшшя увійшли до складу Царства (Королівства) Польського — нового державного утворення, яке було об'єднано союзом із Російською імперією. Але повернення до православної віри місцевого населення, у більшості своїй уже вкоріненого протягом століть в унії, виявилось доволі проблематичним.

Перша світова війна ще більше ускладнює ситуацію: значну частину місцевого населення евакуювали до Росії, територія опинилася під австрійською та

німецькою окупацією, а на зламі 1918–1919 років ввійшла до складу Польської Республіки, або Другої Речі Посполитої.

У нових умовах Православна Церква сприймалася польською владою вороже. Хоча формально вона мала гарантовані права, але на практиці державна влада всіляко знищувала її: ставила вимогу про полонізацію Церкви, змушувала переходити на новий стиль (григоріанський календар), усувала неугодних священників, зменшувала кількість парафій, руйнувала храми, дискримінувала православних. Католицька Церква робила все, щоб переманити православних у латинський обряд.

Найтрагічніші хвилини прийшли для Православної Церкви в 1938–1939 роках, коли державна влада проводила тут «полонізаційно-ревіндикаційну акцію»: було зруйновано більше 150 православних храмів, православних відкрито переслідували, більше десяти тисяч людей вимушено перейшли в католицизм.

У цей час частина синів Холмщини і Підляшшя перебувала також на території СРСР, де велася відкрита боротьба з релігією. Двох уродженців Холмської землі, які засвідчили там свою віру, сестринські Православні Церкви зарахували в наш час до лику святих: це святий священномученик Онуфрій (Гагалюк), народжений у західній частині єпархії, і преподобний Леонтій (Стасевич) родом з Тарнагорода.

Друга світова війна стала періодом вивільнення найгірших людських інстинктів і ненависті. Але, як не дивно, стало можливим відродження Православної Церкви на Холмщині та Підляшші. Це викликало особливу ворожість до Православ'я. Ситуацію погіршував польсько-

український конфлікт. Численні етнічні та політичні суперечності призвели до страшних подій 1944–1945 років. Тоді жертвами масових убивств і каральних операцій стали тисячі мирних жителів: поляків, українців, православних і католиків. Так, мученицькою смертю загинули більше десяти православних священників, свої життя віддали кілька тисяч православних мирян. Трагічно закарбувалися в пам'яті назви Сагринь, Модринь, Ласків, Верховини...

Закінчення війни не принесло спокою. З Холмщини і Південного Підляшшя було виселено в СРСР близько 190 тисяч людей. Близько 45 тисяч депортували в рамках акції «Вісла» на південні й західні землі Польщі. Майже повністю було ліквідовано структури Православної Церкви. Влада дозволила залишити кілька православних парафій і Яблочинський монастир.

Ситуація дещо змінилася в 1950-х роках, коли почали повертатися депортовані. Було відновлено православні парафії. У 1980-х роках православні громади почали будувати храми. У 1989 році відроджено Люблінсько-Холмську єпархію. Нині вона налічує 21 приход із 50 храмами і 270 цвинтарями.

Після десятиліть переслідувань, депортацій, репресій на Холмщині та Південному Підляшші залишилося небагато православних, але вони ревно несуть світло Христової віри.

У червні 2003 року православний світ став свідком зарахування мучеників Холмських і Підляських до лику святих. Мучеництво, цей найбільший доказ відданості Христу і Святій Церкві, беззаперечно свідчить про те, що Православна Церква виконує в цій землі свою основну місію — веде православний народ до спасіння.

Церкву з боку державної адміністрації не раз позначався на долі отця Миколая.

Згодом його призначили вікарним священником у православному приході в Долгошееві (Дубенський повіт). Пізніше направили в село Когильне (Володимирський повіт), яке належало до кафедрального православного приходу у Володимирі-Волинському, де він став вікарним священником собору.

У роки війни святий Миколай повернувся на Холмщину. Став настоятелем православної парафії в Новосілках біля Потуржина на Томашівщині. У ці трагічні часи допомагав усім людям уникнути загибелі, незважаючи на їхнє походження і віросповідання. У своїх діях виявляв рішучість і відвагу.

Мученицька смерть спіткала його разом із групою парафіян у квітні 1944 року в Новосілках. Злодії примусово вивели священника з храму, де він перед цим звершив Таїнство Хрещення, відвели за село та закатували до смерті.

Священномученика Миколая поховали в Новосілках, поруч зі зруйнованим у 1938 році храмом. Точне місце поховання святого не відоме, ця територія зараз використовується як орна земля.

Святий священномученик Сергій

✙ Святий священномученик Сергій народився в 1915 році в селі Шиховичі біля Грубешова в благочестивій родині Захарчуків. Його батько, отець Миколай, був дияконом і відомим регентом церковних хорів на Грубешівщині. Мати святого, Марія, після смерті чоловіка вступила до Корецького монастиря на Волині. Підготовку до священницького служіння Сергій пройшов у Волинській Духовній семінарії та в школі читців при Яблочинському Свято-Онуфріївському монастирі. Після одруження, незадовго до Другої світової війни, прийняв священницький сан. На пастирське служіння був направлений у село Набрже на Томашівщині, де вже 1938 року храм було зруйновано. Священнику завжди доводилося жити в небезпеці. У травні 1943 року на його будинок в селі Набрже було скоєно напад. Двадцятивосьмирічного пастиря піддали жорстоким тортурам, він прийняв мученицьку смерть. Злочинці осквернили також домашній храм.

Мученика поховали на православному цвинтарі в його рідному селі Шиховичах. Навесні 2003 року відкрили могилу святого і знайшли його мощі. Зараз вони знаходяться в кафедральному храмі в Холмі.

Святий священномученик Лев

✙ Святий священномученик Лев родом із сім'ї Коробчуків. Народився 1919 року в Ярославській губернії, куди його батьки виїхали в роки війни. Незабаром вони повернулися на Холмщину, де його батько, благоговійний пастир отець Гавриїл, став настоятелем православної парафії в Кульні (Білгородський повіт). Після закінчення середньої школи у Перемишлі та у Львові юнак у 1936 році вступив до школи читців при Яблочинському монастирі, яку закінчив у 1939 році.

У роки війни Православна Церква доручила йому обов'язки читця в православному приході у Вербковичах на Холмщині. Незабаром він одружився. У 1942 році прийняв у Холмі дияконську та ієрейську хіротонію від архієпископа Холмського і Підляського. Спочатку молодий пастир служив у Холмі, де виконував різноманітні обов'язки в єпархіальних установах відродженої Холмсько-Підляської єпархії. Незабаром його направили на особливо важку та відповідальну пастирську роботу на Грубешівщині в Ласкові. Молодий священник із відданістю трудився на ниві Христовій, служив Богові і своїй пастві у часи війни. Неодноразово на його будинок здійснювалися напади.

Вінець мучеництва молодий священник прийняв разом із двома сотнями своїх вірних чад у Ласкові 10 березня 1944 року. Перед смертю він зазнав великих страждань. Тіло мученика спочатку поховали на місці його смерті. Через кілька тижнів останки перепоховали на кладовищі в селі Ласків. Точне місце поховання не відоме.

Святий священномученик Петро

✙ Святий священномученик Петро Огрізенко народився в 1891 році в селі Тарнаватка (Томашівський повіт). 1908 року закінчив школу. У часи Першої світової війни працював учителем.

Тридцятирічний Петро відчув покликання до церковного служіння і вирішив навчатися у Волинській

Духовній семінарії в Кременці. Після закінчення навчання в 1923 році одружився. У грудні того ж року в Кременці прийняв дияконську і священницьку хіротонію від єпископа Люблінського Антонія. Протягом кількох років отець Петро був священником Волинської єпархії. Служив на багатьох парафіях Володимирського, Дубенського, Луцького, Горохівського повітів.

У 1939 році Волинь опинилася під владою богоробчого режиму, отець Петро повернувся на рідну Холмську землю, в Томашівщину. Оселився в селі Сумін, невдовзі став настоятелем приходу в Моратині. У складних воєнних умовах священник особливу увагу приділяв молоді.

Мученицьку смерть прийняв у селі Чортовець (Замойський повіт), яке входило до його приходу. У квітні 1944 року на Страсній Седмиці, у Великий Понеділок, отець Петро служив Божественну Літургію. Священника вивели з церкви, зірвали з нього облачення, відвели за село і жорстоко закатували. Тіло мученика, ймовірно, поховано на місці страждань.

Святий преподобномученик Ігнатій

✙ Святий преподобномученик Ігнатій народився в 1860-х роках. Місцем його духовних подвигів став Яблочинський Свято-Онуфріївський монастир — твердиня святого Православ'я на лівому березі Бугу. Чернечий постриг прийняв з ім'ям Ігнатій.

Місцеві віряни глибоко поважали отця Ігнатія. Час важких випробувань прийшов для нього, як і для всієї братії обителі, під час Другої світової війни.

Найдраматичнішою в історії монастиря стала ніч з 9 на 10 серпня 1942 року, коли військовий загін скоїв напад на монастир. Злочинці підпалили монастирські будівлі й не дозволяли монахам гасити пожежу, погрожуючи розстрілом. Частина ченців, у тому числі святий Ігнатій, ховалася в монастирському саду. Преподобномученик Ігнатій вирішив повернутися, піднявся на дзвіницю і почав дзвонити на сполох. Він прийняв мученицьку смерть, захищаючи монастир.

Преподобномученика Ігнатія поховали на монастирському кладовищі. Навесні 2003 року могила святого була відкрита. Мощі преподобномученика Ігнатія знаходяться в соборі.

Підготували Інна Онищук, Людмила Самоїлова.

Владыка Феофан (Быстров).

Окончание.
Начало в №12 (2013), 1 – 5.

На чужбине

Последние годы жизни архиепископ Полтавский Феофан провел вдали от Родины.

События гражданской войны вынудили многих архиереев, в том числе и архиепископа Феофана, покинуть свои кафедры. Из-за невозможности регулярной связи с Патриархией в различных областях, занятых белыми армиями, создавались местные органы Временного Высшего Церковного Управления. В мае 1919 года такое ВВЦУ было образовано на юго-востоке России. После эвакуации из Новочеркасска в Крым в его состав вошел архиепископ Полтавский Феофан. Здесь, в Крыму, он пробыл вместе с другими архиереями до 1920 года. Очень скоро после эмиграции ему пришлось вновь приехать на Родину для воодушевления обреченного белого движения. Все большая очевидность грядущего поражения белой армии естественно сопровождалась подъемом религиозности среди тех, кто еще оставался на крохотном клочке уходящей Православной России. По просьбе бывшего министра иностранных дел Струве «из Сербии при содействии епископа Феофана» сюда была привезена икона Божией Матери Курская-Коренная. Но эта доставка чудотворной иконы оказалась необходимой лишь для благословения дальнего пути еще одной волны эмигрантов. На этот раз владыка Феофан оставил Россию навсегда.

Многочисленность русских эмигрантов православного вероисповедания требовала организации их церковной жизни в новых условиях. Ввиду этой необходимости русские архиереи (беженцы) составили свой первый Собор, который переименовал Южное Церковное Управление России в Высшее Русское Церковное Управление Заграницей. Это совещание состоялось 19 ноября 1920 года на пароходе «Великий князь Александр Михайлович» в Константинопольском порту в составе митрополита Антония (Храповицкого), митрополита Платона (Рождественского), архиепископа Анастасия (Грибановского), архиепископа Феофана (Быстрова) и епископа Вениамина (Федченкова).

Оставляя на суд историков и канонистов вопрос дальнейшего формирования Русской Православной Церкви Заграницей, нам важно отметить, что до вступления в богословскую полемику с главой Синода РПЦЗ личность владыки Феофана воспринималась зарубежными архиереями

совершенно иначе, нежели после его критики «Догмата Искупления» митрополита Антония. «Мы имеем все основания, — писал архиепископ Аверкий, — считать владыку... Феофана одним из главнейших и наиболее последовательных и строго-принципиальных идеологов нашей Русской Православной Церкви Заграницей». Этой идеологией, как он считал, является «строгое бескомпромиссное хранение святой православной веры, с безусловным отвержением не только явных ересей, но и всякого современного модернизма, вольнодумства и либерализма, подкапывающих нашу святую веру и стремящихся сделать ее “солью обуювшей”». Пройдет несколько лет, и эта «идеология» претерпит значительные изменения. А пока архиепископ Феофан во время отсутствия митрополита Антония как старейший и авторитетнейший архиерей «исполняет должность председателя Синода».

Весной 1921 года владыка Феофан в числе других архиереев-эмигрантов переезжает в Югославию. Очевидец тех событий, иеромонах Киприан, запечатлел облик Преосвященного владыки Феофана во время его пребывания в сербском монастыре святой Параскевы: «... среди всей... братии, среди этих русских иноков стоит маленькая фигура святителя. Трудно говорить о таких людях, трудно даже подойти. С особым благоговейным трепетом склоняешься в земном поклоне перед ним, прося благословения. И, не смотря в его лицо, принимаешь широкое его осенение маленькой, суховатой рукой, немного отрывистое и резкое. И особенно становится благоговейно, если взглянуть в его лицо: немного припухшая, точно детская, верхняя губа, черная маленькая борода, длинные волнистые волосы почти до пояса, слегка раскосые глаза, надвинутый клобук. Великий постник, молитвенник, человек той особой духовной жизни, уже увидевший те высоты и лазурные светлые дали, которые видимы им, этим полужемным людям, этим ангелам во плоти, уже живущим не здесь».

Через четыре года архиепископу Феофану вновь пришлось сменить место жительства.

Барон Врангель, митрополит Антоний (Храповицкий) и архиепископ Анастасий (Грибановский).

Жизнь как подвиг

Получив приглашение от двух своих бывших учеников, болгарских митрополитов-синодалов, он переехал в 1925 году в Болгарию. Священный Синод Болгарской Церкви разместил русского архиерея в здании Синодальной Палаты (София). Летом обычно «он жил в пяти километрах от Варны на даче, которую для него снимала Варненская русская церковь», здесь он преимущественно занимался богословскими литературными трудами «догматического, экзегетического и аскетического содержания». Архиепископ Аверкий сообщает, что здесь Преосвященный богослов «составлял по особой, им самим разработанной системе, новую редакцию “Добротолубия”, чрезвычайно практичную, удобную для пользования; составлял также “Добротолубие русских святых”, весьма интересное, оригинальное толкование на Апокалипсис». Однако ничего из перечисленных сочинений архиепископа Феофана нам отыскать не удалось. Отсутствуют названия этих трудов и в «Описи рукописей архиепископа Феофана, бывшего Полтавского».

К болгарскому периоду жизни владыки Феофана относятся и имеющиеся в нашем распоряжении его проповеди. Большинство из них, наряду с нравственной направленностью, пронизаны догматическим учением. Такое сочетание не случайно, т. к. архиепископ Феофан — не кабинетный богослов, а практик. Он опытно усвоил учение святых отцов о том, что «Господь называет блаженными не просто учащих, но тех, которые сначала через исполнение заповедей удостоились прозреть и увидели в себе просвещающий и блистающий свет Духа и благодаря ему в этом истинном видении, знании и действии познали, о чем следует говорить и чему учить других. Ибо стремящимся учить надлежит... сначала возвыситься, чтобы, говоря о том, что не познали, они не прельстили и не погубили вместе с теми, кто верят им, и самих себя».

В этот же период, в 1926 году, архиепископ Феофан счел своим епископским долгом своевременно высказать критическое суждение и свое категорическое несогласие с интерпретацией митрополитом Антонием

Курская-Коренная икона Божией Матери.

(Храповицким) православного учения о спасении человека крестными страданиями Господа нашего Иисуса Христа. Впервые эта трактовка была изложена в 1917 году тогда еще архиепископом Антонием в статье «Догмат Искупления». А через два года вошла в составленный им же «Опыт христианского православного катехизиса».

Трагические события в России 1917–1919 годов не оставляли возможности для богословского обсуждения этих взглядов владыки Антония. Повторное издание этих сочинений в Сремских Карловцах и последовавшее за этим постановление Синода Русской Православной Церкви Заграницей «о замене “Пространного Катихизиса” митрополита Филарета Московского “Опытном Катихизиса” митрополита Антония (Храповицкого) в качестве учебника в русских школах за границей» не позволило владыке Феофану уклониться от обсуждения этого важнейшего в православной догматике вопроса. Вначале он вместе с архиепископом Серафимом (Соболевым) приезжал в Карловцы, «чтобы убедить митрополита Антония отказаться от неправильных мыслей в его “Догмате Искупления”». А затем они подали «Заявление в Русский Архиерейский Заграничный Собор» о своем несогласии с нововведениями митрополита Антония. Данное «Заявление» было сопровождено основательным докладом Прео-священного Феофана.

Из его слов «ясно видно благоговение святителя Феофана Полтавского перед святыми отцами, его святоотеческая выучка и сверхъестественное смирение, заставлявшее его не говорить ни единого слова от себя лично... что, кстати, характерно для великих хранителей православного Предания, даже для столь великих богословов, как архиепископ Феофан».

Таким образом, годы, проведенные Преосвященным Феофаном в Болгарии, явились наиболее плодотворными в богословско-литературной деятельности владыки. Болгарский период его жизни сменился в 1931 году на французский.

Переехав во Францию, архиепископ-богослов поселился в доме своих питерских друзей в местечке Кламар (пригород Парижа). Но заметив за собой слежку и почувствовав опасность, владыка Феофан перебрался в 1939 году в местечко Лимерэ на Луаре. Сюда его пригласила бывшая полтавская помещица Мария Федченко. В ее небольшой усадьбе в меловых пещерах и поселился архиепископ-аскет. Это были «три продолговатых, высоких, правильно высеченных пещеры, — вспоминает один очевидец, священник Феодор И. — В одной помещалась келья владыки, она же его домовая церковь. В остальных пещерах — сельскохозяйственный склад... В келье владыки два его фотографических портрета, Библия со вложенными сухими цветами, собранными на Дивеевской канавке, и другими священными вкладками, ящик с мощами, может быть до двадцати четырех в золотых сосудах, и многое другое из священных реликвий». Жизнь в пещерах сделала его совершенным отшельником. Подражая глубоко почитаемому епископу Феофану, Вышенскому Затворнику (в то время еще не прославленному), архиепископ Феофан совершал в своем уединении ежедневно Божественную Литургию. Последние месяцы своей жизни владыка Феофан сильно болел. Его слабое здоровье подрывалось еще и строгим аскетическим образом жизни. Скончался Высокопреосвященнейший архиепископ Феофан 19 февраля 1940 года. (К сожалению, встречаются некоторые неточности относительно последних лет жизни архиепископа Феофана в новейших справочных изданиях. Так, Церковно-научный центр «Православная энциклопедия» в списках архиереев Русской Православной Церкви (1700–1917), помещенных в первой части восьмой книги Истории Русской Церкви, указывает на то, что архиепископ Феофан (Быстров) находился «с 1919 года на Афоне» и «скончался 6 февраля 1940 года». По всей видимости, сотрудники этого центра заимствовали такую информацию у митрополита

Владыка Вениамин
(Федченков).

Митрополит Евлогий
(Георгиевский).

Митрополит Платон
(Рождественский).

Мануила (Лемешевского), который, кроме того, местом кончины владыки Феофана называет тоже Афон. Более значительные искажения в дате смерти архиепископа Феофана встречаются в справочном издании «Очерки Истории Санкт-Петербургской епархии», где говорится, что он «окончил земной путь в 1943 году», а также в некоторых других биографических статьях).

Мирно скончавшись на шестьдесят шестом году жизни, владыка Феофан был погребен на общественном кладбище в местечке Лимерэ под номером 432. Как ни странно, митрополит Евлогий (Георгиевский, глава Западно-европейского экзархата Русской Православной Церкви. — *Ред.*), узнав о смерти архиепископа Феофана, прислал телеграмму с указанием хоронить его «как простого инока». Но это нисколько не умалило его архиерейского достоинства, ведь, будучи епископом, он всегда оставался иноком.

Протоиерей Александр Болонников «Архиепископ Феофан (Быстров): жизнь как подвиг». Труды Минской Духовной Академии, 2006, № 4.

Протоиерей Сергей Четвериков

Молдавский старец Паисий Величковский

Его жизнь, учение и влияние на православное монашество

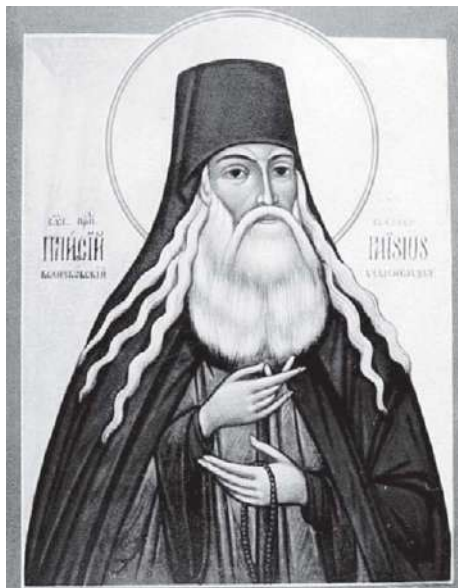
Продолжение.
Начало в №12 (2012) – 4, 7, 9, 11, 12(2013), 1–5.

Часть третья
Уединенная жизнь старца Паисия на Афоне и начало общежительного братства (1746–1763)

Глава 1
Переселение Платона на Афон. Природа Афона, его скиты и монастыри. Прошлое Афона. Заслуги Афона в деле духовного просвещения. Бедственное положение Афона в половине XVIII века

С переселением на Афон оканчивается для Платона период послушничества и начинается период одинокого самостоятельного подвига. Спутником Платона в его путешествии по Афону был иеромонах Трифон. Они отправились в путь с несколькими медными монетами в кармане, но бедность их не смущала. В Галаце они сели на корабль, который доставил их в Царьград, а оттуда они прибыли на Афон и 4 июля, накануне памяти преподобного Афанасия Афонского, вступили в его святую лавру.

Святой Афон! Как много исторических воспоминаний, мыслей и чувств вызывают в душе православного человека эти два слова! «Царственнойшая и божественная гора, превосходнейшая всех гор во вселенной», по выражению греческого императора Алексея Комнина, с древних времен привлекала к себе христианских подвижников и стала центром духовного просвещения на православном Востоке. Афонская гора составляет одну из трех ветвей так называемого Салоникского, или Халкидинского, полуострова. Длину Афонской горы определяют в 80 километров, ширину в разных местах от 12 до 20 километров. На южной оконечности горы возвышается, уносясь за облака, громадная вершина из белого мрамора. Это, собственно, и есть столь известная еще в языческой древности гора Афон. От нее впоследствии и весь полуостров получил свое название. Высота вершины над уровнем моря по отвесной линии равна двум километрам. Почти вся гора, за исключением южного пика, покрыта роскошной растительностью. Здесь растут лимоны, апельсины, груши, орехи и каштаны и разводятся виноградники. Особенно хорошо возделан восточный склон Афона. Горные ручьи снабжают Афон прекрасною водою. Морской ветер умеряет летний зной. Снег выпадает редко и держится недолго. Птиц на Афоне мало. Зверей почти нет. При всей красоте Афона на нем лежит печать какой-то грусти и даже суровости. Громадные горы и глубокие пропасти поражают своим величием и делают самое путешествие по горе затруднительным. Особенно величественна и недоступна местность у главной вершины Афона, так что туда редко заходят и паломники. По мере подъема в гору климат изменяется, и на половине горы путник уже не встречает лимонных и апельсиновых деревьев, а по хребту горы растут уже сосна и ель. Вершина Афона совсем лишена растительности. Там нельзя найти и маленького кустика, и только краса Афона, так называемый «неувядаемый цветок» Божьей Матери, растет по этим заоблачным высам, разливая благоухание. Дивный вид открывается с вершины Афона. На западе величественный Олимп, на котором сиял своего святою жизнью преподобный Иоанникий Великий, красуется над Салоникским заливом; вдали синеют горы Македонии. А длинная цепь Афонского хребта тянется

к перешейку в живописных волнах густой зелени. И вся гора в совокупности действительно представляется имеющей форму креста, как это заметил еще святой Афанасий Афонский. Верхушка Афона представляет небольшую площадку, почти всю занятую храмом во имя Преображения Господня. Длина храма вместе с притвором не более шести метров. Жутко стоять на этой головокружительной высоте, у края отвесной скалы, внизу которой далеко под ногами плещется безбрежное синее море. Вся гора усеяна, точно звездами, белеющими среди зелени многочисленными монастырями, скитами, пустынными кельями и коливами. Афонские скиты — те же монастыри, но находятся на землях других монастырей и от них зависят. Кельи — небольшие скиты или просто отдельные домики с церковью, принадлежащие монастырям, где живут небольшими группами монахи. Коливы — кельи без церкви.

Монашеская жизнь началась на Афоне с глубокой древности. Сама Царица Небесная освятила Афон Своим посещением. В VII веке император Константин Погонат, ввиду постановления VI Вселенского собора о выселении монахов из городов в пустыни, предоставил во владение монахов весь Афон как место очень удобное для монашеской жизни. Число иноков здесь быстро возрастало, в X веке там было уже 180 обителей, а в XVI веке во всех монастырях было более 18 тысяч иноков, не считая скитских, о которых повествователь говорит: «Тех множество исчислить мы не можем, число их Бог весть». С первых времен своего возникновения монашеский Афон обособился в своеобразный мир, сохранивший в себе все оттенки времен Комнинов и Палеологов и как бы забытый на своем пустынном полуострове. Вглядываясь в этот своеобразный мир, видишь в нем много странного и любопытного: с одной стороны, строгость

предания в канонах и обычаях, с другой — полная независимость, какую едва ли можно еще где-либо встретить. Верный своему назначению, Афон почти всегда был высшею школой монашества, хранителем чистоты веры и благочестия для всего православного Востока. Сюда приходили из всех православных стран поучиться монашеской жизни и христианской мудрости. Впрочем, не одни монашеские подвиги, молитва, пост и самоусовершенствование составляли занятие афонитов. Почетное место в их жизни было отведено и книжным трудам, которые при условиях здешней жизни могли развиваться с особенным успехом. Афон стал центром всей учености христианской Византии. Появление на Афоне славянских монастырей дало толчок переводческой деятельности. Монахи отыскивали греческие рукописи, сличали их одну с другой, переводили на славянский язык, списывали во множестве экземпляров и снабжали ими не только афонские обители, но и Болгарию, Сербию, Молдавию, Валахию и Россию. Известный путешественник по христианскому Востоку Василий Григорович-Барский в половине XVIII века видел афонские библиотеки и удивлялся их богатству и редкости попадавшихся в них книг. Так, в одном монастыре он видел «Многоценную и многую похвалы достойную псалтирь, юже глаголют тамошние иноки, яко есть псалтирь Златоустова, не вем, каковой ради вины, или яко стяжа ю в животе своем и употребляюще в чтении или яко своею рукою написа ю, неизвестно о сем, ибо никакогого на листах о сем подписания или знамения нет». В настоящее время в библиотеках Афона хранятся свыше 10 тысяч рукописей разнообразного содержания, относящихся к эпохам не только христианской, но и дохристианской... И эти рукописи еще недостаточно исследованы и изучены. Однако не во все времена духовное просвещение и подвижническая жизнь стояли на Афоне на одинаковой высоте... Те годы, когда прибыл на Афон старец Паисий, были как раз временем упадка духовной жизни на Афоне. То же самое говорит и Григорович-Барский, который указывает и причину упадка — притеснения со стороны турок. Разоряемые турецкими властями, монастыри беднели и входили в неоплатные долги. Монахи расходились из своих обителей, и цветущие монастыри оставались на произвол судьбы. Особою причиною тяжелого положения иноков славянского племени было недружелюбное отношение к ним греков. Барский пишет, что греки довели наших соотечественников до того, что они вынуждены были «семи и овами по горам скитаться, и от труда рук своих зело нужно и прискорбно питаться, от всех презираемы. Лиси язвыны имут и птицы гнезда своя, россы же не имут, где главы приклонити на столь прекрасном, уединенном и иноческому житию весьма приличном месте».

Продолжение следует.

На вершине Афона возле храма Преображения Господня.

*Продолжение. Начало в № 2(2012)–
7, 9, 11, 12(2013), 1–5.*

*Назначеніє благочинним.
Тимкино. 1895–1902 гг.*

Вскороости после перемещения своего в Филипповичи мне пришлось познакомиться с семейством Боярских. Семья эта была одною из самых богатых в Лубенском уезде, жила она в своем имении в деревне Тимках, прихода села Рудки, и состояла из вдовы — старухи Надежды Аркадьевны, двух сыновей, Петра и Николая Михайловичей, из них первый служил в должности товарища прокурора в г. Чернигове, а второй был студентом института гражданских инженеров в Санкт-Петербурге, и дочери Софьи Михайловны. Знакомство мое состоялось по такому поводу. Исполняя завещание своего отца, незадолго перед тем умершего, человека очень религиозного, семья эта приступила к устройству в деревне Тимках новой деревянной церкви, о чем и вступила с прошением к епархиальной власти с тем, чтобы церковь эта была приходскою, для чего они со своей стороны обязывались выделить из своего имения необходимое количество ружной земли и устроить помещение для членов будущего причта. Разрешение было дано, а надзор и руководство за этой постройкой поручено было мне как местному благочинному. По этому поводу я стал у них бывать довольно часто, затем мы сблизились и подружились так, что начали бывать домами. Так как сыновей Боярской не было дома, то все дело постройки вела она сама. По поводу этой постройки нам неоднократно приходилось ездить в Лубны для совершения разного рода актов; все поездки, разумеется, совершались за ее счет и на ее же лошадях. В таких случаях, когда нам приходилось отлучаться на несколько дней, дочь Боярской — Софья Михайловна — приезжала в Филипповичи и проводила время с моей женой. План церкви был выработан в Петербурге, церковь была очень красивой архитектуры, в русском стиле, но небольшая. По моему совету, ввиду того, что церковь предполагалась быть приходскою, размеры ее, по просьбе строительницы, были значительно увеличены без изменения плана, что было сделано епархиальным архитектором Носовым — давнишним знакомым Боярских.

Устройство церкви, иконостаса и прочего было отдано с подряда, а колокола, утварь, облачение было приобретено в Киеве. Некоторые же облачения на престол, жертвенник,

Записки священномученика Гавриила Коваленко

воздухи для Святых Даров были сделаны руками дочерей Надежды Аркадьевны, которые, кроме Софьи Михайловны, были еще две в замужестве. Постройка подвигалась очень быстро, так как подрядчик оказался человеком честным и опытным, да и недостатка в средствах не было. Когда постройка была окончена, я поехал в Полтаву с рапортом об окончании постройки и чтобы испросить разрешения на освящение храма и получить антиминс. На эту поездку барыня Надежда Аркадьевна отпустила мне порядочную сумму денег и остатка не захотела взять обратно, обратив его в мою пользу. Полученный антиминс был положен мною до освящения в церкви села Рудки, а само освящение, по желанию строителей, было разрешено на 29 число июня — в день храмового праздника святых апостолов Петра и Павла — и поручено было совершить мне. К тому времени Н. А. нашла где-то регента, которому дала от себя готовую квартиру с полным содержанием, а детям его — службу в своей экономии, который подготовил из любителей и школьников довольно порядочный церковный хор. Накануне праздника Петра и Павла перед всеобщей торжественно был принесен мною и еще четырьмя соседними священниками, приглашенными на освящение храма, антиминс из церкви села Рудки в новоустроенный храм. Весь путь от Рудки до Тимок расстоянием около 4-5 верст был пройден при чудной, тихой, летней погоде среди зеленеющих полей. В крестном ходе участвовали и съехавшиеся на праздник дети и родственники строительницы храма. По окончании торжественно отслуженной в новом храме всеобщей Надежда Аркадьевна пригласила все духовенство к себе на ужин. После ужина, когда я собирался ехать домой, Н. А. подарила мне, как она выразилась, в признательность за мои хлопоты и труды отличную шелковую рясу фиолетового цвета и просила меня, чтобы я завтра был на освящении непременно в этой рясе. Когда же я, приехав домой, примерил эту рясу, то оказалось, что она была сшита совсем не на меня: она была необыкновенно узка и коротка, рукава тоже коротки, а воротник необыкновенно широк; одним словом, получилось то, что, как говорят у нас малороссы, «на собаку мале, а на кішку велике». Тут только я вспомнил, что недели за две перед тем Надежда Аркадьевна как-то спросила меня, у какого портного я заказываю себе платье и есть ли у него моя мерка. Я сказал. Но так как я был там человек сравнительно новый и платье большей частию шил в Полтаве, то портной, плохо меня помнивший, не желая терять хорошего заработка, смешал меня с кем-то другим и сшил рясу не на меня. Таким образом желание Надежды Аркадьевны сделать мне сюрприз удалось плохо. Тем не менее, давши слово, я надел на себя этот подарок. Когда Надежда Аркадьевна увидела меня в своей рясе, она только всплеснула руками и разразилась по адресу портного нелестным эпитетом. Впоследствии я эту рясу перешил себе на подрясник.

На другой день на освящении храма собралось народа очень много; съехалось много знакомых Надежды Аркадьевны окружных помещиков и

много гостей из Лубен. Освящение храма прошло торжественно и гладко, несмотря на то что мне пришлось совершать его в первый раз. По окончании богослужения все духовенство и съехавшиеся гости были приглашены на обед, который роскошно был сервирован в саду.

На следующий день я по просьбе Надежды Аркадьевны совершил в новом храме литургию и повенчал пару новобрачных. Надежде Аркадьевне почему-то очень хотелось, чтобы первая треба в устроенном ею храме была непременно венчание. С этой целью она объявила по всем окрестным селам, что если есть желающие венчаться, то чтобы они приехали в Тимки, за что она все расходы по свадьбе принимает на свой счет. Такая пара бедных молодых людей нашлась в местечке Яблонове. После освящения храма Надежда Аркадьевна и ее сыновья очень упрашивали меня перейти на приход к ним в Тимки, но я это предложение деликатно отклонил, во-первых, потому, что новый приход в материальном отношении не представлял ничего интересного: он был еще хуже Филипповичей и не имел тех удобств, какие я имел в Филипповичах, во-вторых, я опасался, чтобы при постоянных столкновениях не испортились те добрые отношения, какие установились между мною и семейством Боярских. Несмотря на мой отказ, наши отношения не прерывались и всегда оставались добрыми до самого оставления мною Лубенского уезда; мы бывали друг у друга довольно часто; на храмовые же праздники я неизменно каждый год приглашался для служения. За десять лет спустя после этого старший из сыновей Надежды Аркадьевны, Петр Михайлович, быстро пошел по служебной лестнице и в 1910 году занимал должность Саратовского вице-губернатора. Благодаря его протекции состоялся мой перевод на службу в Полтаву. Это событие описано мною

Владимир Маковский «Иконник». 1891 год.

подробно под заглавием: «Мое перемещение в Полтаву». Впоследствии он занимал должность сначала Гродненского, а потом Казанского губернатора и получил придворное звание. Младший сын, Николай Михайлович, по окончании образования жил все время в имении и служил по выборам. В настоящее время (1930 год) они оба находятся за границей. Сама Надежда Аркадьевна скончалась в Лубнах во время революции, где и погребена, не пожелав, чтобы ее похоронили в устроенной ею церкви, хотя там и устроен был особый склеп, куда она вскорости перенесла из села Рудки прах своего мужа. Дочь, Софья Михайловна, вышла замуж за врача Николая Константиновича Дараганова и в настоящее время живет в Полтаве, с ней мы видимся очень часто, поддерживая прежние дружеские отношения.

В семействе Боярских я познакомился с одним очень хорошим человеком, оставившим во мне самое приятное воспоминание. Это был родственник Надежды Аркадьевны Боярской, зять ее, женатый на младшей сестре, старый педагог, некто Матвей Григорьевич Астряб. Он был уроженец Галиции, в молодости как-то попал в Россию, окончил Киевский университет и был преподавателем гимназии, если не ошибаюсь, кажется, в Екатеринодаре, где и выслужил пенсию. К тому времени жена его получила наследство от своей родной тетки, что-то десятин двести земли с усадьбой, в деревне Высокий Горб, в приходе того же села Рудки, только в сторону противоположную от Тимок. Семья, состоявшая из двух дочерей и четырех сыновей, из коих одна только старшая дочь к тому времени окончила образование, а все остальные дети еще учились, переехала туда и начала хозяйничать. Но не имея ни знаний, ни опыта, да, вероятно, и надлежащих средств на обзаведение инвентарем, скоро полетела в трубу. Вдобавок к этому, жена Матвея Григорьевича и дети тянулись по своим богатым родственникам Боярским, что было уже совсем не под силу. Кончилась вся эта затея тем, что Матвей Григорьевич должен был бросить свое хозяйство и снова поступить на службу в открывшуюся тогда 2-ю, так называемую дворянскую, гимназию в Полтаве, где и прослужил еще довольно долго, вероятно, лет более десяти. В последнее время он увлекался историей Украины, в частности Лубенщины, ездил по приходам, собирал старые документы, акты и т. п. Издал несколько своих печатных трудов из этой области и всякое свое печатное произведение дарил мне. Это была чрезвычайно милая и симпатичная личность — мягкий, добрый, деликатный и благодушнейший человек. Наружность его была чрезвычайно интересная: белый как лунь, с длинными волосами и небольшой бородкой, среднего роста, худощавый, в очках, ему было в то время лет шестьдесят, и в то же время — на лице ни одной морщинки и румянец во всю щеку. Умер он глубоким стариком в Лубнах, лет свыше восьмидесяти, в доме своей младшей дочери, вышедшей замуж за какого-то агронома, уже во время революции.

Продолжение следует.

При єпархіальному відділі благодійності та соціального служіння працює центр «Благо»

З благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, з 15 жовтня 2012 року при відділі благодійності та соціального служіння Полтавської єпархії Української Православної Церкви діє центр «Благо».

Основні напрямки діяльності:
збір пожертвувань — одягу, взуття, медикаментів, засобів гігієни тощо;
розподіл гуманітарної допомоги між категоріями громадян, яким потрібна допомога;
надання духовної підтримки;
інша допомога.

Пункти збору та розподілу гуманітарної допомоги організовані в храмі святих мучениць Віри, Надії, Любові та матері їхньої Софії (проспект Першотравневий, 23) й у Петропавлівському храмі (м. Полтава, мікрорайон Дублянщина, вул. Низова, 38).

Скриньки з анкетами «Потрібна допомога» та «Хочу допомогти» розміщені за адресами: храм святого апостола Андрія Первозваного (вул. Сінна, 3а); храм святих мучениць Віри, Надії, Любові та матері їхньої Софії (проспект Першотравневий, 23).

Увага! Центр «Благо» має потребу у волонтерах і благодійниках.

Контактні телефони:
(050) 259-40-83 (отець Андрій);
(099) 942-19-98 (Аліна);
(095) 156-62-98(Ольга).

Богослужіння

У храмі Всіх святих землі Полтавської

щосуботи звершується всеношна, яка починається о 17.00, щонеділі — Божественна Літургія о 8.00.

Крім того, відбуваються заняття, організовані при Серафимівському храмі: щосуботи о 13.00 — заняття дитячого хору, о 15.30 — школа для дорослих, щонеділі о 16.00 — недільна дитяча школа, по закінченні вечірнього богослужіння у Серафимівському храмі — заняття для дорослих зі Старого Завіту.
Храм знаходиться у цокольному приміщенні управління Полтавської єпархії за адресою: Полтава, вул. Героїв Сталінграда, 1-б.

У тимчасовому храмі, що на місці будівництва Андріївської церкви

З благословення Високопреосвященнішого митрополита Полтавського і Миргородського Филипа, у тимчасовому храмі на місці будівництва Свято-Андріївської церкви в Полтаві (вул. Сінна, 3-а) щоденно звершуються богослужіння добового кола: вечірнє богослужіння — о 18.00, Літургія — о 8.00. Запрошуємо всіх бажаючих помолитися на місці будівництва нового православного храму.

Запрошуємо на недільні та святкові богослужіння у храм Архистратига Михаїла у с. Щербанях

Всеношна — о 18.00.

Літургія — о 9.00.

Дістатися до храму можна маршрутним автобусом від зуп. «Центральний ринок» у Полтаві.

Зверніть увагу!

Православний магазин

Для вас широкий асортимент духовної літератури різних напрямків (Святе Письмо та тлумачення, життя та твори святих і подвижників благочестя, духовні поради, питання православної медицини, література для духовенства тощо). Ікони, утвар.

Чекаємо у Полтаві за адресами: вул. Шевченка, 54, (2-й поверх) з 8.00 до 16.00, крім понеділка.

Торговельний центр «Київ» вул. Зіньківська, 6, (3-й поверх, праве крило) з 9.00 до 21.00 без перерви та вихідних.

З благословення Високопреосвященнішого Филипа, митрополита Полтавського і Миргородського

Проводяться духовно-просвітницькі лекції-бесіди з тем:

- ❖ Старий Завіт,
- ❖ Новий Завіт,
- ❖ Діяння та послання святих апостолів.

Лекції-бесіди проводять священнослужителі та миряни, які мають відповідну освіту.

Заняття відбуваються:

- щочетверга (для всіх бажаючих),
- щонеділі (молодіжне спрямування)

о 19.00 в цокольному приміщенні церковноприходського будинку при Свято-Макаріївському соборі за адресою: м. Полтава, вул. Лялі Убийвовк, 2.

Оформити передплату на «Відомості Полтавської єпархії» можна з будь-якого місяця в будь-якому відділенні «Укрпошти»:

ф. П - 1	Державний комітет зв'язку та інформації України												
	АБОНЕМЕНТ												
	на газету												
	01125												
Відомості Полтавської єпархії		Кількість комплектів		1									
на 2014 рік по місяцях													
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12		
Куди													
поштовий індекс												адреса	
Кому													
ДОСТАВНА КАРТКА-ДОРУЧЕННЯ													
на газету													
01125													
Відомості Полтавської єпархії		Кількість комплектів		1									
Вартість	передплати												
	переадресування												
на 2014 рік по місяцях													
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12		
поштовий індекс							місто, село						
							область						
код вулиці							район						
буд.			корп.		кв.		вулиця						

До святинь храмів Полтави

Макаріївський кафедральний собор
(вул. Лялі Убийовк, 2-а, тел. +38 (0532) 59-25-76)

Горбанівська ікона Божої Матері
(читання акафісту за вечірнім богослужінням у неділю о 17.00)

Хрестовоздвиженський монастир
(вул. Свердлова, 2-г, тел. +38 (0532) 56-14-68)

Мощі свт. Афанасія (Вольховського)
(молебень свт. Афанасію з читанням акафісту щоденно о 10.00)

Ікона Божої Матері «Оу́пові́ніє всѣ́хъ ко́нцівъ Зѣмлі»
(читання акафісту за вечірнім богослужінням у неділю о 16.00)

Спаський храм
(вул. Жовтнева, 10, тел. +38 (05322) 2-86-29)

Ікона Божої Матері «Трої́тниця»
(молебень з акафістом у неділю о 16.00)

Храм мученика Іоанна Воїна
(вул. Маршала Бірюзова, 64-б, тел. 65-70-07)

Ікона мч. Іоанна Воїна
(читання акафісту мч. Іоанну Воїну за вечірнім богослужінням у неділю о 17.00)

Ікона Божої Матері «Вісцарі́ця»
(читання акафісту у вівторок о 9.30)

Ікона Божої Матері «Оу́толі моѧ́ пѣ́їли»
(читання акафісту в четвер о 9.30)

Андріївський храм
(вул. Сінна, 3-а, тел. 56-93-49)

Ікона мц. Наталії з частинкою мощей
(читання акафісту мчч. Адріану і Наталії за вечірнім богослужінням у неділю о 18.00)

Ікона Богородиці «Не́пикі́ема Чі́ша»
(читання акафісту у вівторок о 9.30)

Свято-Троїцький храм
(вул. Свердлова, 2-г, тел. +38 (0532) 56-14-68)

Ікона «Соші́твіє вѣ́тїгѡ дѣ́ха»
(молебень Святому Духу в среду о 12.00)

Ікона свт. Миколая Чудотворця з частинкою мощей
(молебень свт. Миколаю в четвер о 12.00)

Пантелеймонівський храм
(вул. Фрунзе, 64, тел. +38 (0532) 53-21-58)

Ікона вмч. Пантелеймона з частинкою мощей
(читання акафісту вмч. Пантелеймону у вівторок о 12.00)

Ікона свт. Миколая Чудотворця
(читання акафісту свт. Миколаю в четвер о 12.00)

Храм Святих мучениць Віри, Надії і Любові
(проспект Першотравневий, 23, тел. 2-16-59)

Ковчег з мощами свт. Іоасафа Белгородського
(читання акафісту свт. Іоасафу Белгородському в суботу о 9.30)

Почаївська ікона Божої Матері
(читання акафісту за вечірнім богослужінням у неділю о 17.00)

Вознесенський храм
(вул. Зоряна, 2, тел. +38 (0532) 66-16-23)

Ікона Божої Матері «Вла́дімі́рска»
(читання акафісту у неділю о 17.00)

Серафимівський храм
(вул. Героїв Сталінграда, 1-б, тел. +38 (0532) 59-58-49)

Ковчег з мощами прп. Серафима Саровського
(читання акафісту прп. Серафиму Саровському за вечірнім богослужінням у неділю о 17.00)

Ікона Богородиці «Не́пикі́ема Чі́ша»
(читання акафісту в середу о 9.30)

Ікона Богородиці «Вѣ́ ро́дїхъ Помо́щница»
(читання акафісту в п'ятницю о 9.30)

Оформити передплату на «Відомості Полтавської єпархії» можна з будь-якого місяця в будь-якому відділенні «Укрпошти»:

Зворотній бік форми СП-1

(Абонемент)

На абонементі повинен бути проставлений відтиск касового апарата. При оформленні передплати (переадресування) без касового апарата на абонементі проставляється відтиск календарного штампеля відділення зв'язку. У цьому разі передплатнику видається абонемент з квитанцією про оплату вартості передплати (переадресування).

(Доставна картка-доручення)

Передплатник із сплачених ним коштів за передплату доручає Розповсюджувачу сплатити Видавцю суму в розмірі видавничої вартості передплаченого видання на умовах і в строки, визначені Розповсюджувачем.

Вітаємо

Редакція газети «Відомості Полтавської єпархії» щиро вітає кліриків Полтавської єпархії з ювілейними датами, які вони святкуватимуть у липні 2014 року:

протодиякона Александра Сабка, клірика Свято-Троїцького храму міста Полтави, з 15-ю річницею дияконської хіротонії, яку він святкуватиме 4 липня;

священника Володимира Шепика, настоятеля Григоріївського храму села Бобрівник Зінківського району, з 40-річчям від дня народження, яке він святкуватиме 17 липня;

протоієрея Василя Довганича, настоятеля Свято-Троїцького храму селища Котельва, благочинного Котелевського округу, з 35-ю річницею священницької хіротонії, яку він святкуватиме 24 липня;

священника Василя Охмака, настоятеля Казанського храму села Деревки Котелевського району, з 30-річчям від дня народження, яке він святкуватиме 24 липня;

а також **черницю Віриню (Капрал)**, насельницю Полтавського Хрестовоздвиженського монастиря, з 60-річчям від дня народження, яке вона святкуватиме 8 липня;

інокію Анастасію (Лихолобову), насельницю Полтавського Хрестовоздвиженського монастиря, з 35-річчям від дня народження, яке вона святкуватиме 10 липня.

Добрий старець Добрі Добрев

Болгарському старцю Добрі Добреву 14 липня 2014 року виповниться, Бог дасть, сто років. Його знає вся Болгарія. Згорблений дід із великою копицею білого волосся, в старому одязі із грубого полотна, взутий у найдавніший вид взуття — на ногах у діда шматки шкіри, стягнуті шнурами, — він ніби зійшов із листівок, що зображують селян XIX століття. Добрі Добревих у Болгарії не так уже й мало, це досить поширене болгарське ім'я, скорочене від «Добрин». Але цей старий із села Байлово, що в 34 кілометрах від Софії, звичайно, єдиний. Тут його звуть дядо Добрі — дідусь Добрі.

Раніше дід ходив до столиці пішки, тепер їздить автобусом, і з нього не беруть плату. У столиці він зазвичай приходить у величезний собор святого Александра Невського або в храм святих Седмочисленників (Кирила, Мефодія і їхніх п'яти учнів). Там він стоїть біля входу зі свічкою і пластикомі стаканчиком і збирає пожертви городян, які потім передає храмам і монастирям. Саме пожертви, а не милостиню, як про нього іноді пишуть. Він сам підкреслює в інтерв'ю болгарському телебаченню, що займається «благодійністю, а не жебрацтвом». І сказав це дуже виразно і чітко, хоча дикція у нього від старості не зовсім розбірлива.

Добрі глухуватий: у війну оглух від вибуху. Очі вицвілі, але погляд ясний, а в густих вусах іноді з'являється зовсім не проста усмішка.

Його можна побачити на вулицях болгарської столиці за будь-якої погоди, його не лякають ні мороз, ні негода, він не боїться, що може залишитися голодним, не засмучується, коли трапляються люди, байдужі до його богоугодної справи. Його обличчя завжди випромінює доброту і лагідність. Він

готовий поцілувати дитячу ручку, що опустила монету в його кухню, готовий розмовляти про Бога з кожним перехожим, дякує за подаяння...

Село Байлово дуже старе, засноване ще в XII столітті. Білі будиночки, черепичні дахи, навколо гори, ліс; вулицями ходять гуси; жителів до трьохсот чоловік. Найвідоміший уродженець села — видатний письменник Елін Пелін, який багато розповідав у своїх книгах про життя болгарського селянства; будинок-музей Еліна Пеліна зовсім поруч із житлом Добрі Добрева. Елін Пелін пише: «Красиве моє рідне село, красиве, та дуже бідне». А дідусь Добрі робить це місце багатим духовно.

Добрі народився тут у 1914 році, незабаром після початку Першої світової війни. Його батько скоро загинув на війні, і хлопчика виховувала мама Катерина. Навчався він у місті, але потім повернувся додому. У 1940 році, коли вже тривала Друга світова війна, одружився.

Дітей у дідуся Добрі було четверо; двох із них він пережив. Нині за дідусем доглядає одна з його дочок, яка живе в Софії.

На запитання телекореспондента про рід занять Добрі відповів, що завжди займався землеробством.

Розповідають, що років десяти тому старий заповів своє майно церкві, а сам переселився в маленьку хатину у дворі місцевого храму святих Кирила і Мефодія. Сільська церква була споруджена майстром Ганчо Трифоновим у 1884 році і є історичним пам'ятником. Коли помер байловський батюшка, звершувати богослужіння час від часу приходить священник із сусідніх сіл. Тому дід Добрі сам вранці відмикає церкву, а ввечері замикає її.

Зимовим холодним і непривільним ранком його можна побачити з засуканими рукавами, в старенькому чорному фартусі

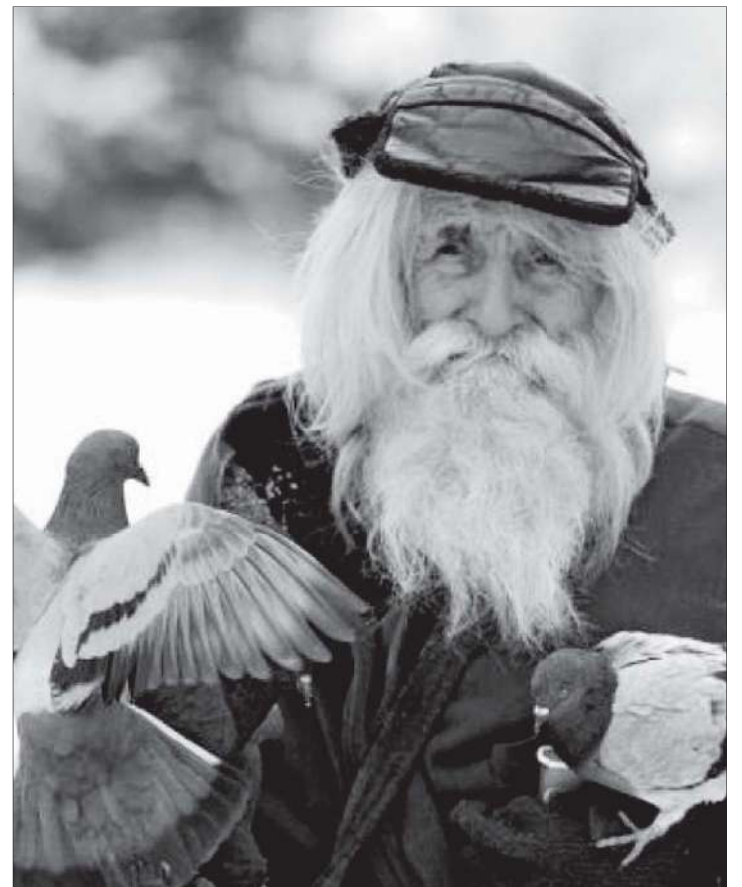
з дошками або відрами з водою в руках, які тягне через церковний двір. Біля храму звалені купи пиломатеріалів та інструменти. Ремонт покрівлі закінчений, але попереду ще роботи з відновлення ветхого споруди. Гроші на її відновлення, звісно, пожертвовані добрим дідом. Незважаючи на свої чималі роки, він активно допомагає у важких трудах місцевому робітникові.

Кімната, в якій мешкає старий, зовсім бідна. У Добрі є просте ліжко, але зазвичай він вважає за краще спати на долівці. Обходиться мінімумом речей і посуду. Чому не залишає собі нічого з зібраних грошей? «А мені нічого не треба, — відповідає він. — У мене є пенсія, і Бог хліба дає. Добрі люди хліб приносять».

Коли його запитують, чому він обрав такий образ життя, відповідає по-різному: то через те, що здійснив великий гріх, то через те, що не ладив з дружиною; словом — це його покаяння, яке стало смыслом і образом життя.

Скільки себе пам'ятають жителі села, дідусь Добрі все обходить храми та монастирі по всій Болгарії, збирає пожертви і допомагає їм. Односельці, що майже кожного Божого дня бачать цього доброго самарянина, абсолютно впевнені в тому, що він віддає кожен стотинку, яка падає в його кухню.

Зібрані гроші дядо Добрі з допомогою родича кладе в один із болгарських банків, а коли на рахунок набирається солідна сума — віддає її церкві або монастирю. Відомо, що в 2007 році дядо Добрі віддав 15 тисяч левів на відновлення 500-річного Елешницького монастиря (на ці гроші відремонтували фасад і реставрували частину фресок) і 10 тисяч — церкві святого Георгія в селі Гірничо Камарци. У 2008-му пожертвував кошти на ремонт даху і куполів церкви в місті Калофере. А в 2009-му,

напередодні національного болгарського свята — дня болгарської культури та слов'янської писемності, що відзначається 24 травня, Добрі Добрев віддав 35 700 левів храму-пам'ятнику святого Александра Невського. Просто прийшов до секретаря настоятеля Стефана Калайджієва і сказав: «Хочу дати грошей на церкву». Це найбільше задокументоване пожертвування на храм в історії Болгарії. Дізналися ж про це так.

Храм святого Александра Невського — найбільший у країні, це кафедральний патріарший собор Болгарської Православної Церкви. Його збудовано в пам'ять про руських воїнів, полеглих у боях за звільнення Болгарії від османського ярма. На початок XXI століття величезний храм уже дуже потребував реставрації, але через брак коштів постало важке питання про те, держава чи Церква повинні оплачувати недешеві роботи. І коли співробітники болгарської телекомпанії, знімаючи в 2010 році сюжет про стан собору, запитали у настоятеля єпископа Тиверіопольського Тихона про проблеми реставрації і про те, хто зробив найбільше пожертвування на цю потребу,

Владика показав квитанцію на ім'я Добрі Димитрова Добрева. І ось тоді здивовані телевізійники зняли сюжет і про доброго дідуса з Байлово дізнався весь світ. З'ясувалося, що майже сторічний дідусь за десять років збирання коштів пожертвував болгарським храмам і монастирям близько 70 тисяч левів, це близько 52 тисяч доларів.

На тлі сучасного міського життя дядо Добрі здається мандрівником у часі. І поки він живий, бродить десь серед натовпу, сидить на якомусь парапеті і їсть хліб або яблука — теж цілком позачасова їжа, — щось у житті відбувається важливе і потрібне. Це не тільки нагадування про те, як мало насправді людині потрібно. Не менш важливе й інше: та невлесна, мирна та ясна чарівність простоти, праведності й вічності, що ніяк не дається письменникам, коли вони намагаються зобразити позитивний персонаж, або кінематографістам, коли потрібен мудрий старець. Можна було б, напевно, сказати «чарівність святості», але це вже Господь розсудить.

За матеріалами
www.pravoslavie.ru,
www.miloserdie.ru

До уваги

Православні табори
запрошують дітей
на літній відпочинок

З благословення Високопреосвященнішого Филипа, митрополита Полтавського і Миргородського

Влітку в Полтавській єпархії Української Православної Церкви працюють православні дитячі табори відпочинку: «Орлятко» в м. Карлівці та «Псьол» в с. Яреськах Шишацького району.

«Орлятко» (м. Карлівка)

Тел. табору (05346) 2-38-38;
директор табору отець Віталій (050) 655-25-65

«Псьол» (с. Яреськи)

Тел.: отець Богдан (050) 857-23-08, (099) 203-13-45;
директор табору Ірина Петрівна Ковальчук
(044) 280-48-59, (098) 467-10-42

I зміна: 30 червня – 14 липня

II зміна: 17–31 липня

III зміна: 3–17 серпня

Запрошуються діти віком **від 7 до 16 років** із православних сімей.

Харчування — чотири рази в день: свіжі овочі й фрукти, молочні, м'ясні й рибні страви у відповідності зі встановленими постами. Кваліфікований персонал, вихователі — професійні педагоги, вожаті — студенти Місіонерської Духовної семінарії (м. Комсомольськ). У таборі постійно перебуває священник.

Організація життя православного табору — у відповідності з церковним укладом: спільні молитви — ранкова й вечірня, до трапези й після трапези; дотримання постів; читання житій святих під час трапези.

Водночас невід'ємною частиною відпочинку в таборі є активні ігри на свіжому повітрі та купання в річці. Протягом зміни проводяться спортивні змагання, творчі конкурси та концерти, вікторини, духовні бесіди, інтерактивні ігри для розвитку соціально-психологічних навичок, заняття в різноманітних гуртках, перегляд та обговорення цікавих фільмів духовної тематики. Працюватимуть бібліотека, фототека. Діти зможуть вивчати основи Православної віри, історію Церкви та національної культури, побувати на богослужінні, приступити до Таїнств Сповіді та Причастя (за бажанням).

Для придбання путівки батькам необхідно подати до Полтавського єпархіального управління: заяву (стандартний бланк) із рекомендацією пафріального священника;
копію свідоцтва про народження дитини;
медичну картку встановленого зразка.

З приводу придбання путівок звертайтеся за адресою: **36040, м. Полтава, вул. Героїв Сталінграда, 1-6; тел. (0532) 59-57-61 (Ірина Дмитрівна).**

Електронна адреса: **pravpoltava@ukr.net**

Інтернет-сторінка Полтавської єпархії:
pravoslavie.poltava.ua

Полтавская Миссионерская Духовная
семинария приглашает на учебу

Правила приема

Абитуриенты сдают вступительные экзамены.

Поступающий должен ЗНАТЬ:

основные Ветхо- и Новозаветные события;
следующие молитвы (твердо и осмысленно):
начальные: Трисвятое по «Отче наш»;
утренние: «От сна встав...», «Боже, очисти мя грешного...», «Святый Ангеле...»;
вечерние: «Боже вечный...», «Вседержителю...», «Благого Царя...», «Ангеле Христов...»;
Божией Матери: «Богородице Дево», «Достойно есть», «Взбранной Воеводе...»;
Символ веры, молитву святого Ефрема Сирина, молитву перед Святым Причастием, Заповеди Моисеевы (декалог), Заповеди Блаженств, тропари двенадцятих праздников, 50-й и 90-й псалмы; тропарь своего святого и его житие.

Ответы на экзаменационные вопросы для абитуриентов (источник: <http://missia.org.ua/>, раздел «Абитуриенту»).

Поступающий должен УМЕТЬ:

четко и грамотно читать по-церковнославянски;
спеть фрагмент богослужебного песнопения или куплет народной песни.

Абитуриенты иконописного отделения сдают, кроме общих экзаменов, также экзамен по основам рисунка и иконописания. На экзамене поступающий должен скопировать в цвете образец или фрагмент иконы (материал: акварель, гуашь или темпера (по выбору); бумага размером 20х30 см). Требования к работе: правильное расположение изображения на листе, передача характера изображения, соблюдение цветовых и светотонных соотношений. Время выполнения: до 6 часов.

Прием документов

с 1 июня по 24 августа.

Вступительные экзамены

Стационар:

1) ИКОНОПИСНОЕ ОТДЕЛЕНИЕ

а) по основам рисунка и иконописания — 24 августа;
б) собеседование экзаменационной комиссии с абитуриентами — 25 августа.

2) БОГОСЛОВСКО-МИССИОНЕРСКОЕ ОТДЕЛЕНИЕ

а) собеседование экзаменационной комиссии с абитуриентами — 25 августа.

3) ОТДЕЛЕНИЕ РЕГЕНТОВ-ПСАЛОМЩИКОВ

а) прослушивание — 25 августа;
б) собеседование экзаменационной комиссии с абитуриентами — 25 августа.

Заочный сектор:

собеседование экзаменационной комиссии с абитуриентами богословско-миссионерского отделения и

отделения регентов-псаломщиков — 26 августа.

Для допуска к вступительным экзаменам абитуриент должен предоставить в канцелярию семинарии следующие документы:

прошение на имя Ректора;
анкету;
автобиографию (пп. 1–3 заполняются при подаче документов);
ксерокопию паспорта (стр. 1, 2, 11; находящимся в браке также стр. 9 и 10) и свидетельства о рождении;
две фотографии 3х4 см;
справку о Крещении;
справку о семейном положении;
аттестат о среднем образовании (оригинал и копию);
справку о состоянии здоровья (форма 086-у, с обязательной записью психиатра) и карту прививок;
рекомендацию приходского священника, утвержденную епархиальным архиереем;
грамоту о рукоположении в священный сан — для абитуриентов в священном сане;
военный билет или приписное удостоверение (оригинал и копию);

Поступающие в иконописный класс должны предоставить приемной комиссии образцы собственных работ (не менее трех), желательно иконописного направления.

Начало учебного года — 1 сентября.

Наши координаты:

Почтовый адрес: ПМДС, ул. Конституции, 12, г. Комсомольск Полтавской области, 39803, Украина.

Телефон +38(05348)482-68;

телефон/факс +38(05348)253-02.

Электронная почта:

orth-mission.ua@mail.ru

Этот e-mail защищен от спам-ботов. Для его просмотра в вашем браузере должна быть включена поддержка Java-script.

Страница в Интернете:

<http://missia.org.ua/>

Банковские реквизиты:

Р/с 26008008721601 в ПАТ «Банк «Банк Финансы и кредит»,
ЗКПО 251 57702, МФО 300131

Как проехать

к Полтавской Миссионерской Духовной семинарии

Прямые авторейсы в Комсомольск совершаются из городов: Киева, Харькова, Днепропетровска, Полтавы. Получить подробную информацию и забронировать место Вы сможете по телефонам: 8(067)995-56-88, 8(067)771-61-12 (данная информация не является рекламой).

Если Вы проживаете вдалеке от большого населенного пункта, из которого есть прямые маршруты в город Комсомольск Полтавской области, то Вам необходимо в первую очередь найти наиболее удобный маршрут в город Кременчуг, находящийся в 20 километрах от города Комсомольска.

Остановка автобусов, идущих в Комсомольск, находится возле Кременчугского железнодорожного вокзала.

Необходимая автобусная остановка в Комсомольске — «ул. Добровольского».

Читайте щоп'ятниці «Православний вісник» —
додаток до «Відомостей Полтавської єпархії»

Виходить у газеті
«Полтавський вісник»:

передплатний індекс —

61582

ВІДОМОСТІ ПОЛТАВСЬКОЇ ЄПАРХІЇ

Щомісячний часопис.

Засновник: Управління Полтавської єпархії Української Православної Церкви.

Свідоцтво про державну реєстрацію: КВ №11359–232ПР від 20.06.2006р.

Передплатний індекс: 01125.

Адреса редакції: вул. Героїв Сталінграда, 1-6, м. Полтава, 36040, Україна.

Телефон/факс: +380 (532) 55-22-28.

Електронна пошта: pravpoltava@ukr.net

Головний редактор:

митрополит Полтавський і Миргородський Филип.

Заступник головного редактора:

Людмила Самойлова.

Фото: протоієрей Миколай Довганич, диякон Георгій Лінд.

Листування з читачами ведеться
тільки на сторінках газети.

Автори несуть відповідальність за точність
наведених даних.

Тираж номера: 6000 прим. Замовлення №1453306.

Газету надруковано: ТОВ «Видавничий дім «Кераміст».
69057, м. Запоріжжя, вул. Седова, 16. Тел. (061) 228-10-30.